

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Luka Godec

Značilnost kandidiranja vidnih predstavnikov političnih strank v Sloveniji

Diplomsko delo

Ljubljana, 2010

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Luka Godec
Mentorica: izr. prof. dr. Alenka Krašovec

Značilnost kandidiranja vidnih predstavnikov političnih strank v Sloveniji

Diplomsko delo

Ljubljana, 2010

Značilnost kandidiranja vidnih predstavnikov političnih strank v Sloveniji

Cilj diplomske naloge je bil ugotoviti, kakšno strategijo uporabljajo politične stranke pri kandidiranju svojih vidnih predstavnikov (poslanci in predsedniki strank). Ali kandidirajo svoje vidne predstavnike v okraje, ki jim, glede na rezultat preteklih volitev in uspeh političnih strank, predstavljajo večjo možnost izvolitve; in ali vidni predstavniki kandidirajo v volilnih enotah, v katerih imajo prijavljeno stalno prebivališče. To smo preučevali na primeru petih političnih strank (DESUS, SNS, SLS, SD in SDS) na volitvah v Državni zbor leta 2000, 2004 in 2008. Ugotovili smo, da so si izbrane stranke pri pozicioniranju kandidatov v volilne okraje zelo podobne in uporabljajo enako metodo. Z nekaj izjemami se večina dotedanjih poslancev (in predsednikov strank) za nov mandat poteguje v okraju, v katerem so v preteklosti že dobili mandat ali pa je možnost izvolitve v izbranem okraju, glede na rezultat preteklih volitev, zelo velika. Ugotovili smo tudi, da ima večina preučevanih kandidatov prijavljeno stalno prebivališče v volilni enoti, kjer kandidirajo.

Ključne besede: selekcija kandidatov, pozicioniranje, volitve, politične stranke

Nature of candidacy of Slovenian political parties' notable representatives

The goal of this thesis was to establish the strategy used by political parties when proposing their most notable representatives as candidates to stand for elections (members of parliament and leaders of parties), whether they propose their notable representatives as candidates in those districts which, according to the results of previous elections and success of political parties, represent a higher probability of being elected; and whether notable representatives stand for elections in constituencies where their permanent residence is registered. This was examined in cases of five political parties (DESUS, SNS, SLS, SD and SDS) at elections to the National Assembly of 2000, 2004 and 2008. It has been established that, when positioning candidates into districts, the selected parties are very similar and use the same method. With a few exceptions the majority of previous MPs (and party leaders) stand for elections in the district where they have been elected previously or the possibility of being elected in the selected district, according to previous elections, is very high. It has also been established that the majority of examined candidates have their permanent residence in the constituency where they stand for elections.

Key words: candidate selection, positioning, elections, political parties

Kazalo

1	Uvod	6
1.1	Cilj	8
1.2	Oprelitev raziskovalnega problema	8
1.3	Hipoteza	9
1.4	Metode in tehnike	9
1.5	Struktura naloge	9
2	Teoretična izhodišča	11
2.1	Politična stranka	11
2.1.1	Funkcije političnih strank	12
2.2	Rekrutiranje	12
2.3	Nastop na volitvah in selekcija kandidatov	12
2.4	Selekcija kandidatov	14
2.5	Način selekcije kandidatov	17
2.6	Metode selekcije	18
2.6.1	Kandidatura	18
2.6.2	Selektorat	19
2.6.3	Decentraliziranost (centraliziranost) procesa selekcije	20
2.6.4	Sistem volitev in sistem imenovanja	21
3	Ponudba kandidatov (v Sloveniji)	23
3.1	Predlaganje kandidatov v Sloveniji	23
3.2	Lastnosti in trženje kandidatov	24
3.2.1	Dejavniki, ki vplivajo na uspeh političnega kandidata	25
3.3	Merila selekcije s poudarkom na Sloveniji	26
3.4	Pozicioniranje	30
4	Volilni sistem	32
4.1	Večinski volilni sistem	33
4.2	Proporcionalni volilni sistem	33
4.3	Volilne enote	34
4.4	Volilna geometrija	35
5	Volitve v Državni zbor Republike Slovenije	37
5.1	Razdelitev mandatov	40
6	Analiza	42
6.1	Desus	43
6.1.1	Pregled razdelitve mandatov	43
6.1.2	Volitve 2000	45
6.1.3	Volitve 2004	46
6.1.4	Volitve 2008	48
6.1.5	Raziskovalne ugotovitve za stranko DESUS	50
6.2	Slovenska nacionalna stranka – SNS	52
6.2.1	Pregled razdelitve mandatov	52
6.2.2	Volitve 2000	54
6.2.3	Volitve 2004	55
6.2.4	Volitve 2008	57

6.2.5 Raziskovalne ugotovitve za stranko SNS.....	60
6.3 Slovenska ljudska stranka - SLS.....	62
6.3.1 Pregled razdelitve mandatov.....	62
6.3.2 Volitve 2000.....	64
6.3.3 Volitve 2004.....	65
6.3.4 Volitve 2008.....	67
6.3.5 Raziskovalne ugotovitve za stranko SLS.....	69
6.4 Socialni demokrati – SD.....	70
6.4.1 Pregled razdelitve mandatov.....	70
6.4.2 Volitve 2000.....	72
6.4.3 Volitve 2004.....	73
6.4.4 Volitve 2008.....	75
6.4.5 Raziskovalne ugotovitve za stranko SD.....	78
6.5 Slovenska demokratska stranka - SDS.....	80
6.5.1 Pregled razdelitve mandatov.....	80
6.5.2 Volitve 2000.....	82
6.5.3 Volitve 2004.....	83
6.5.4 Volitve 2008.....	86
6.5.5 Raziskovalne ugotovitve za stranko SDS.....	89
7 Sklep.....	91
8 Literatura.....	97

1 Uvod

»Skrajni čas je za nove obraze«, je bil slogan na predvolilnih plakatih novoustanovljene stranke Aktivna Slovenija, ki je nagovarjal volivce pred volitvami 2004. Novi, barvni Franci Kek je imel ob sebi množico črno-belih karikatur »starih« politikov.

Od prehoda iz enopartijskega sistema v večstrankarski sistem še ni preteklo veliko časa in logično je, da se izvoljeni obrazi ponavljajo. Konec koncev je nabor kandidatov v Sloveniji tudi zelo majhen. Po raziskavi Slovenskega javnega mnenja (v nadaljevanju SJM) je delež anketirancev, ki bi bili pripravljeni kandidirati za župana/županjo oz mestnega svetnika/mestne svetnice, zgolj 10,7%. 85,2% anketirancev pa je to možnost zavrnilo (Toš in drugi 2003/02). Pomembno pa se je zavedati, da je to anketa o pripravljenosti za kandidiranje na lokalnih volitvah, naša raziskava pa preučuje državnozborske. Tudi dejstvo, da veliko županov kandidira za poslance, morda kaže na to, da je bazen morebitnih kandidatov za poslance, iz katerega stranke črpajo svoje kandidate, razmeroma majhen.

Leta 2000 je bilo skupaj 16 poslancev, ki so hkrati opravljali še funkcijo župana. Po lokalnih volitvah leta 2002 se je to število povečalo na 17 (Boh v Brezovšek in drugi 2004, 150). V mandatnem obdobju DZ 2004 – 2008 je bilo takih 18, takoj po volitvah leta 2008 pa 21 (Državna volilna komisija – v nadaljevanju DVK). Razvidno torej je, da se delež poslancev, ki hkrati opravljajo še funkcijo župana, iz leta v leto povečuje.

Pa vendar – ali obstaja za to kakšna razlaga? Imamo morda sistem, ki omogoča izvolitev nenehno istih obrazov, ali je to samo mnenje povprečnega opazovalca slovenskega političnega prostora? Ali res volivci izvolimo vedno iste kandidate ali pa je sistem razdelitve mandatov morda tak, da političnim strankam omogoča predvidevanje kje in kdo bo izvoljen?

Lahko v primeru Slovenije govorimo o t.i. »varnih sedežih«? Glede na to, da je govor o »varnih sedežih« ponavadi tam, kjer imajo večinski volilni sistem, in da se v proporcionalnem sistemu govori o t.i. »varnem mestu na listi« (Rose 2000, 279), si bomo lahko v tem diplomskem delu ogledali, če le-ta obstajajo tudi v Sloveniji.

Pa je res »starih obrazov« v slovenskem političnem prostoru toliko, kot se povprečnemu opazovalcu na prvi pogled zdi? Zajc (2004) sicer ugotavlja, da je bil v letu 2000 delež znova izvoljenih poslancev v Državnem zboru Slovenije 53%, vendar pa je v primerjavi z nekaterimi drugimi evropskimi državami – Poljska 46,2% (leta 2001), Madžarska 64,5% (l.2002), Češka 52% (l.2002), Hrvaška 53,9% (l.2003), Nemčija 71,3% (l.2002) in Švedska 67,7% (l.2002) – delež razmeroma majhen. Na volitvah 2004 pa je bilo ponovno izvoljenih poslank in poslancev skupaj le še 41 oziroma 45,6%, leta 2008 pa samo še 40 oziroma 44,4% (Državni zbor).

»Na volitvah ljudje ne volimo politik, temveč politike...«, je bil komentar, zapisan v eni izmed slovenskih revij po predvolilnem soočenju pred državnozbornimi volitvami leta 2004. S personalizacijo politike se je v svoji raziskavi ukvarjala Joželj (2008), v kateri je dokazala, da v Sloveniji obstaja peronalizacija politike, ki se na način privatizacije politike oziroma politizacije zasebnosti izkazuje v medijskem poročanju. Skozi analizo medijev je nadalje ugotovila, da se personalizacija politike izraža tudi skozi impresonalizacijo in prezidentalizacijo politike (Joželj 2008, 104). Enako sta ugotavljali tudi Petrin in Prusnik (2002), ko sta poudarjali, da danes govorimo o t.i. trendu posebljanja, ki sestoji iz posameznikov osebnih značilnostih, ključno pa je medijsko predstavljanje javnosti. Vreg (Vreg v Boh 2002) pravi, da uspešen politični marketing v ospredje postavi kandidata in podobo stranke, program stranke pa potiska v ozadje. Vidni predstavniki političnih strank so torej še kako pomembni.

1.1 Cilj

Cilj naloge je ugotoviti, kakšno strategijo uporabljajo politične stranke pri kandidiranju svojih vidnih predstavnikov. Ali kandidirajo svoje vidne predstavnike v okraje, ki jim, glede na rezultat preteklih volitev in uspeh političnih strank, predstavljajo večjo možnost izvolitve; in ali vidni predstavniki kandidirajo v volilnih enotah, v katerih imajo prijavljeno stalno prebivališče.

Pri analizi smo ločili predsednike strank od preostalih poslancev ter naredili dva ločena pregleda kandidatur.

1.2 Opredelitev raziskovalnega problema

V skladu z uvodoma opisanimi raziskavami smo za vidne predstavnike političnih strank določili predsednike in poslance strank.

Zaradi sprememb slovenskega volilnega sistema in sistema razdeljevanja mandatov smo v analizo vzeli dve obdobji – volitve 2004 in 2008, volitve 2000 pa predstavljajo naše izhodišče.

Analizirali smo parlamentarne stranke, ki so samostojno nastopile na vseh treh volitvah in niso imele večjih notranjih sporov, razkolov ali nazorsko-vodstvenih sprememb. Upoštevajoč ta merila, smo analizirali Demokratično stranko upokojencev Slovenije (v nadaljevanju DESUS), Slovensko nacionalno stranko (v nadaljevanju SNS), Slovensko ljudsko stranko (v nadaljevanju SLS), Socialne demokrate (v nadaljevanju SD) in Slovensko demokratsko stranko (v nadaljevanju SDS). Strank Liberalne demokracije Slovenije (v nadaljevanju LDS), Zares in Stranke mladih Slovenije (SMS) nismo analizirali, ker ne zadostijo zgoraj omenjenim pogojem.

Zaradi večje preglednosti smo vse stranke navajali s sedanjimi imeni.

1.3 Hipoteza

H1: Predsedniki političnih strank kandidirajo v volilnih okrajih, ki jim glede na rezultat političnih strank na preteklih volitvah, predstavljajo večjo možnost izvolitve.

Hipotezo smo kontrolirali z naslednjima podhipotezama:

Podhipoteza1: Predsedniki političnih strank kandidirajo v volilnih enotah, kjer imajo prijavljeno stalno prebivališče.

Podhipoteza2: Predsedniki, ki so že (bili) poslanci, kandidirajo v volilnih okrajih, na katerih so v preteklosti že osvojili poslanski mandat.

H2: Poslanci, ki znova kandidirajo, kandidirajo v volilnih okrajih, na katerih so v preteklosti že osvojili poslanski mandat.

1.4 Metode in tehnike

Za preverjanje obeh hipotez smo uporabili naslednje metode in tehnike:

- Zbiranje virov,
- analizo primarnih virov,
- analizo sekundarnih virov,
- opisna metoda,
- longitudinalna primerjava.

1.5 Struktura naloge

Diplomsko delo smo vsebinsko razdelili na tri glavne dele:

V prvem delu uvodoma predstavljamo temo diplomskega dela, določimo cilj diplomskega dela ter opredelimo raziskovalni problem. Prvi del vsebuje tudi hipotezi ter metode in tehnike, s katerimi smo ju preverjali.

Drugi del vsebuje teoretična izhodišča o političnih strankah in njihovih funkcijah, s poudarkom na selekciji kandidatov. Predstavljen je tudi volilni sistem s poudarkom na Sloveniji in posebnosti le-tega.

Tretji del pa predstavlja jedro celotnega diplomskega dela, kjer analiziramo posamezne politične stranke, vidne predstavnike političnih strank in njihove rezultate na volitvah v Državni zbor 2000, 2004 in 2008. Na koncu pa sledi povzetek ugotovitev ter izhodišča za morebitne nadaljnje raziskave.

2 Teoretična izhodišča

2.1 Politična stranka

Politične stranke so razmeroma nov pojav in nimajo neke enotne definicije, saj se je le-ta razvijala skupaj s samimi političnimi strankami v širšem kulturnem in družbenem okolju. Pa vendar lahko najdemo nekatere skupne lastnosti pri posameznih avtorjih, in sicer da so politične stranke:

1. organizirano mnenje (Disareali, Benjamin, Constant, Duverger),
2. skupina mož, ki si prizadeva za nacionalni interes na podlagi skupnega posebnega načela (Burke),
3. sekundarna družbena skupina (sociološka opredelitev – Ogris, Eldersveld),
4. miniaturni politični sistem z lastno strukturo avtoritete, moči in sistema oblikovanja odločitev, tj razmerje vodstvo – članstvo (Eldersveld, Weber, Duverger, Ostrogorski, Michels),
5. organizacija za boj za oblast in nadzor nad upravno oblastjo (Neumann, Panebianco, Ware),
6. odtujena politična organizacija (Kardelj),
7. instrument razrednega boja (Marx in marksizem)
8. predmet čustvenih navezanosti in nasprotij (Hague in Harrop) (Fink-Hafner 2001, 13).

Morda najboljšo opredelitev politične stranke pa poda Panebianco, ki pravi, da je politična stranka organizirana skupina, združenje, ki je usmerjeno k političnim ciljem; ki si prizadeva s svojo dejavnostjo ohraniti ali spremeniti veljavne družbene, gospodarske in politične razmere s sredstvi vplivanja na izvrševanje oblasti ali s prevzemom oblasti in je edina vrsta organizacije, ki deluje v volilni areni (Fink-Hafner 2001, 14).

2.1.1 Funkcije političnih strank

Stranke v sodobnih družbah opravljajo številne raznolike naloge. Različni avtorji poudarjajo najrazličnejše funkcije. Med najpogostejšimi so zlasti naslednje:

- Povezovanje med vladajočimi in vladanimi,
- agregacija različnih interesov,
- oblikovanje in izvajanje kolektivnih ciljev družbe,
- strukturiranje volilnih glasov,
- integriranje in mobilizacija množice državljanov,
- rekrutiranje voditeljev za javne funkcije,
- oblikovanje javnih politik,
- socializacija državljanov,
- socializacija elite (Fink-Hafner 2001, 18).

V diplomskem delu se bomo posvetili predvsem nastopu na volitvah in rekrutiranju voditeljev za javne funkcije ter selekciji kandidatov.

2.2 Rekrutiranje

Politično rekrutacijo bi lahko razumeli kot način, kako privabiti potencialne kandidate, da vstopijo v proces kandidiranja za določene funkcije. **Selekcija** pa pomeni proces izločanja kandidatov iz celotnega nabora potencialnih kandidatov (Siavelis in Morgenstern 2008, 8). Vendarle pa je v praksi težko ločiti, kje se konča eno in prične drugo.

2.3 Nastop na volitvah in selekcija kandidatov

Najpomembnejši vidik vpliva političnih strank na volitve je njihova vloga pri kandidiranju. Stranke imajo namreč pravico (v nekaterih političnih sistemih celo izključno pravico), da postavijo kandidate za člane predstavniških teles (Grad

2000), v Sloveniji pa lahko kandidate predlagajo tako politične stranke kot tudi volivci (Zakon o volitvah v državni zbor - ZVDZ).

Na parlamentarnih volitvah ponavadi kandidira le malo število neodvisnih kandidatov, pa tudi v parlamente Zahodnoevropskih držav jih je izvoljeno zelo malo. Možnost nastopa na volitvah je največkrat omejena s pravnimi omejitvami, ki določajo, pod kakšnimi pogoji lahko nekdo kandidira na volitvah (določeno število podpisov volivcev, vložene kandidature v večjem številu volilnih enot/okrajev). En bolj zanimivih pogojev je denarni depozit, ki ga morajo položiti neodvisni kandidati in ga dobijo vrnjenega, če dosežejo določen odstotek glasov. Taka in podobna določila lahko v resnici omejujejo, ne pa tudi preprečujejo nastop neodvisnih kandidatov (Epstein v Krašovec 2003, 76).

Podobno »oviranje« lahko najdemo tudi v Zakonu o volitvah v državnih zbor, ki v VII. poglavju opredeljuje pogoje kandidiranja in v neenak položaj postavlja listo, ki za vložitev kandidature potrebuje 1000 podpisov volivcev, ki morajo imeti stalno prebivališče v volilni enoti, kjer bo lista kandidirala; po drugi strani pa politični stranki za vložitev svoje kandidature zadoščajo trije podpisi poslancev (ZVDZ).

Učinkovitejša ovira za nastop neodvisnih kandidatov so stroški volilnih kampanj. Volilne kampanje postajajo vedno bolj profesionalno vodene, vedno dražje in vedno bolj nepogrešljive (Katz in Mair v Krašovec 2003, 76). Poleg finančne podpore, ki jo največkrat nudijo stranke (razen v primeru finančnih mogotcev, ki si zmorejo te vire zagotoviti sami), je pomembna tudi logistična podpora in razprostranjenost organizacije po vsem ozemlju (države, volilne enote/okraja), ki jo ponavadi prav tako zagotavljajo stranke (Katz in Mair v Krašovec 2003, 76).

Čeprav formalno izbirajo med kandidati, ki so jih postavile stranke, izbirajo volivci dejansko le med političnimi strankami, saj jim je odvzeta možnost, da bi sami odločali, katere osebe jih bodo predstavljale (Duverger v Grad 2000). To

velja zlasti v proporcionalnem volilnem sistemu, dejansko, čeprav morda v nekoliko manjši meri, pa tudi za volitve v večinskem sistemu (Grad 2000).

Upoštevajoč zgoraj navedeno, politične stranke omogočajo svojim kandidatom lažji vstop v parlament. V zameno naj bi izbrani kandidati pri delovanju v parlamentu izražali lojalnost do organizacij, ki so jim pomagale vstopiti v parlament in delovali v skladu s strankarskimi pričakovanji. V prid tezi o strankah kot glavnih političnih akterkah na volitvah in v parlamentu govori tudi malo neodvisnih kandidatov na volitvah (Mueller v Fink-Hafner in Krašovec 2000) in še manjše število izvoljenih neodvisnih kandidatov (Svasand in drugi v Fink-Hafner in Krašovec 2000). Eden ekstremnejših primerov neuspešnosti neodvisnih kandidatov je Norveška, kjer je bil leta 1993, prvič po letu 1920, ko je bil uveden sorazmerni volilni sistem, izvoljen neodvisni kandidat, in še ta zaradi svoje izjemne priljubljenosti (Fink-Hafner in Krašovec 2000). Slovenija pri tem ne zaostaja, saj na izvolitev prvega neodvisnega kandidata v Državni zbor še čakamo.

2.4 Selekcija kandidatov

Selekcija kandidatov za parlamentarne volitve je najpomembnejši vidik političnega procesa v parlamentarnih demokracijah in ima pomembne posledice za 1) politične stranke, 2) volivce in 3) zakonodajno vejo oblasti (Erickson in Carty v Krašovec 2000, 39).

Proces selekcije kandidatov za volitve je najpomembnejši proces v stranki (Schattschneider v Krašovec 2000, 40). Czudnowski pa ga opredeli kot najpomembnejšo fazo v procesu rekrutiranja kandidatov (Hazan in Rahat v Katz in Crotty 2006). Vendar pa Lundell dodaja, da selekcija kandidatov ni ena temeljnih funkcij v strankah, ki so brez realnih možnosti izvolitve (Lundell 2004, 28).

Lastnosti tega procesa določajo tudi lastnosti stranke: kdor lahko odloča o selekciji kandidatov, je lastnik stranke (Ranney v Krašovec 2003, 76). Stranke ne le da oblikujejo politike, ampak predlagajo tudi ljudi, ki naj bi te politike zastopali in uresničevali na oblastni ravni (Ferfila 2000, 52). Zato je preučevanje procesa selekcije ena najboljših točk, na kateri se lahko opazuje razdelitev moči znotraj stranke (Ranney v Krašovec 2000, 40).

Začetni in tudi najpogostejši kriteriji, da je posameznik v stranki izbran za kandidata na parlamentarnih volitvah, so dolgoletno aktivno delo v njej, zanesljivost, spoštovanje programa, statuta in odločitev stranke ter lojalnost (Mauritzen, Norris in Krouwel v Krašovec 2003, 76). Poleg tega od bodočih kandidatov za parlamentarne volitve v večini zahodnoevropskih držav in njihovih strank pričakujejo in tudi že zahtevajo izkušnje na nižjih ravneh političnega delovanja oziroma v političnih predstavniških telesih na lokalni ali regionalni ravni. Veliko strank je tako izoblikovalo ustaljeno pot, ki jo morajo prehoditi člani strank, preden jim te dopustijo kandidirati v njihovem imenu (Norris v Krašovec 2003, 76). Primeri takšnih držav so Velika Britanija, Nemčija, Nizozemska, Avstralija. Še bolj zahtevna pa je taka pot na Japonskem (Fukui v Norris 1997, 4).

Kot ugotavlja Gallagher (1988), se preučevanje selekcije kandidatov za volitve tako najpogosteje osredotoča na preučevanje samega procesa selekcije kandidatov, znotraj katerega sta pogosto izpostavljeni predvsem vprašanji razdelitve moči pri odločanju v strankah (gledano z vidika (de)centralizacije in notranje demokracije oziroma stopnje vključenosti (primarno) članov v te procese), v manjši meri pa tudi vprašanje meril, na podlagi katerih selektorji izbirajo kandidate (Krašovec 2007, 115).

Proces selekcije kandidatov je pomemben za:

- 1. Politične stranke.** Selekcija kandidatov je nujno potrebna aktivnost vsake politične stranke; je sredstvo preko katerega se politična stranka,

oz. njen javni del na nek način reproducira (Katz 2001). Politične stranke pa so tako ali tako organizacije, katerih eden glavnih ciljev je boj za oblast.

2. Volivce, ker imajo zaradi prevlade strank omejeno možnost izbire med kandidati (Krašovec 2000). Kot poudarja Pesonen (Gallagher v Krašovec 2007), je v celotnem selekcijskem procesu izločenih 99,96 % upravičenih kandidatov in lahko volivci izbirajo le med 0,04 % kandidati. Velika prevlada strank na volitvah in strankarska selekcija bistveno zožujeta možnosti izbiranja volivcev in rečemo lahko, da imajo volivci možnost izbire le med kandidati, ki so dobili mandat strank, da nastopijo na volitvah (Krašovec 2007, 115).

3. Zakonodajno vejo oblasti. Predvsem z vidika političnih izkušenj poslancev in poznavanja ustroja parlamenta (Krašovec 2000). Ravno pomanjkanje vrednotenja predhodnih političnih izkušenj pri izbiri kandidatov za parlamentarne volitve je eden od razlogov za visoko stopnjo političnega amaterizma med člani kanadskega parlamenta in močno vpliva na razumevanje njihove vloge in njihovo obnašanje v parlamentu (Erickson in Carty v Krašovec 2000, 41). Poslanci sestavljajo posebno skupino, ki je hkrati izredno pomemben del nacionalne politične elite. Ta, poleg gospodarske, tehnološke in kulturne elite, zagotavlja politično stabilnost in dinamiko družbenega razvoja (Zajc 2004, 228). Parlamentarno elito sestavljajo vsi poslanci, ki so izvoljeni v posameznem mandatu, vendar so njen najpomembnejši del tisti poslanci, ki so izvoljeni večkrat. Ti omogočajo prenašanje t.i. institucionalnega znanja in zagotavljajo tekoče delovanje parlamenta (Norton v Zajc 2004, 229). V širšem smislu sestavljajo parlamentarno elito tudi tisti poslanci, ki so poslanske dolžnosti opravljali kdaj v prejšnjih mandatih in ostajajo dejavni v političnem življenju. Značilno za zrelo parlamentarno elito je ob velikih izkušnjah iz parlamentarnega delovanja dobro poznavanje

formalnih in neformalnih pravil poslanskega dela oz. zakonodajnega postopa in sodobnih pogajalskih tehnik (Zajc 2004, 229).

Volitve v zakonodajno telo ne pomenijo samo načina selekcija predstavnikov vseh državljanov, ampak so tudi pomembno sredstvo selekcije za najvišje položaje v vladi (Norton v Zajc 2002, 86). Tako je na primer od poslancev, izvoljenih leta 1996, kar 10 zasedlo položaje v vladi, po menjavi vlade sredi leta 2000 pa so izpraznjena ministrska mesta zasedli trije poslanci. Od izvoljenih poslancev leta 2000 je eden odšel na mesto predsednika vlade, pet pa jih je prevzelo ministrska mesta (Zajc 2002, 86).

2.5 Način selekcije kandidatov

Pojavlja pa se vprašanje, kdo in na kak način ureja način selekcije kandidatov. Ali so to samo in same stranke ali država postavi določena pravila. V večini Evrope država redko vpliva na proces selekcije kandidatov v strankah. Izjemi sta Nemčija (določeni selekcijski postopki – npr. tajne volitve) in Norveška (zakon o strankah centralnim delom strank prepoveduje preglasovanje odločitev lokalnih organizacij) (Ware v Krašovec 2000).

V Sloveniji Zakon o volitvah v državni zbor v svojem VII. poglavju omenja kandidiranje in način le-tega, ko pravi: »Politična stranka določi kandidate po postopku, določenem z njenimi pravili.« (ZVDZ). Stranke si torej same postavijo svoja pravila in načine selekcije, ki pa so si lahko zelo različni. Krašovec (2000) tako ugotavlja, da so v primeru volitev v Državni zbor leta 1996 na eni strani v stranki (ZL)SD izvedli članske volitve, na drugi strani pa je imel predsednik SNS še vedno zadnjo besedo.

Pri selekciji kandidatov je zanimivo opazovati tudi razmerja med posameznimi deli organov strank. V primeru Slovenije tri dejavnike moči (oblikovanje politik,

prekrivanje članstva v parlamentarnih in centralnih delih strank ter proces selekcije kandidatov za parlamentarne volitve) v največji meri obvladujejo, nadzorujejo in/ali monopolizirajo centralni deli strank (Krašovec 2000, 79).

Metode selekcije kandidatov so manj stabilni mehanizmi kot državni zakoni in tako bolj dovzetni za spremembe. Na metode selekcije kandidatov je potrebno gledati kot na metode, ki odražajo strankarsko politiko, hkrati pa nanjo vplivajo (Rahat in Hazan 2001, 298).

2.6 Metode selekcije

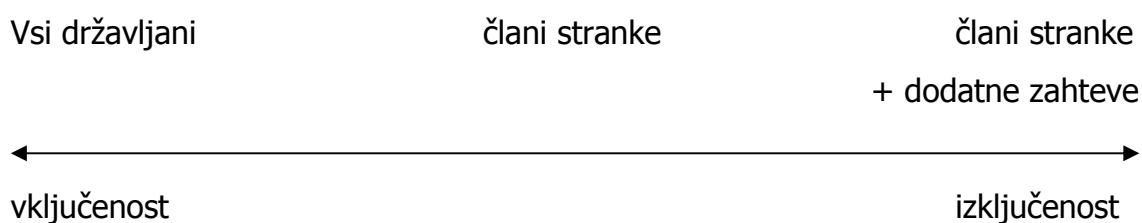
Rahat in Hazan sta proces selekcije opredelila glede na različne dejavnike – kandidatura, selektorat, centraliziran (decentraliziran) način selekcije kandidata in uporabo sistema volitev ali sistema imenovanja (povzeto po Rahat in Hazan 2001). Podrobneje si oglejmo vsakega izmed zgoraj naštetih dejavnikov.

2.6.1 Kandidatura

Kandidatura je simbol politike znotraj stranke. Pomembna je zaradi vpliva in moči, ki jo uspejo razviti kandidati, ko so izvoljeni (Katz v Smerdel 2007).

Toda vprašanje je, kdo lahko kandidira. Rahat in Hazan (2001) sta to predstavila na kontinuumu popolne izključenosti ali popolne vključenosti.

Slika 2.1: Kandidatura

Vir: Rahat in Hazan (2001, 301).

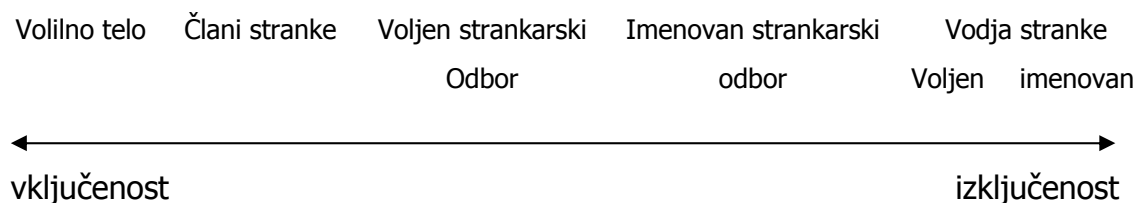
Na eni strani lahko na sliki 2.1 vidimo pol vključenosti, kjer je lahko vsak volivec tudi strankarski kandidat. Nekatere zvezne države v ZDA so blizu tega pola. Ta fenomen gre pripisati dejstvu, da procese selekcije urejajo državni zakoni in ne politične stranke.

Na drugi strani, tj. polju izključenosti, pa se srečamo z različnimi zahtevami in omejitvami. Rahat in Hazan (v Krašovec 2007) omenjata Belgijsko socialistično stranko v povezavi s tem poljem. Poleg pogoja članstva naj bi namreč možni kandidati v omenjeni stranki morali zadostiti še nekaterim dodatnim pogojem. Na primer, članstvo v stranki vsaj pet let, plačilo članarine, obvezna naročnina na strankarski časopis, otroci kandidatov pa bi morali obiskovali državna šole in ne katoliških in biti skupaj z njihovimi ženami včlanjeni v podmladek oz. žensko organizacijo stranke (Rahat in Hazan v Krašovec 2007).

2.6.2 Selektorat

Selektorat je telo, ki izbere kandidate. To je lahko posameznik, skupina ali celo celotno volilno telo. Na kontinuumu (glej sliko 2.2) je predstavljen selektorat politične stranke glede na vključenost oziroma izključenost (Rahat in Hazan 2001, 301).

Slika 2.2: Selektorat

Vir: Rahat in Hazan (2001, 301).

Selektorat je klasificiran glede na oba skrajna pola. Vsaka kategorija vključuje še dodatne podkategorije in skupaj tvorijo celoten kontinuum. Primer za

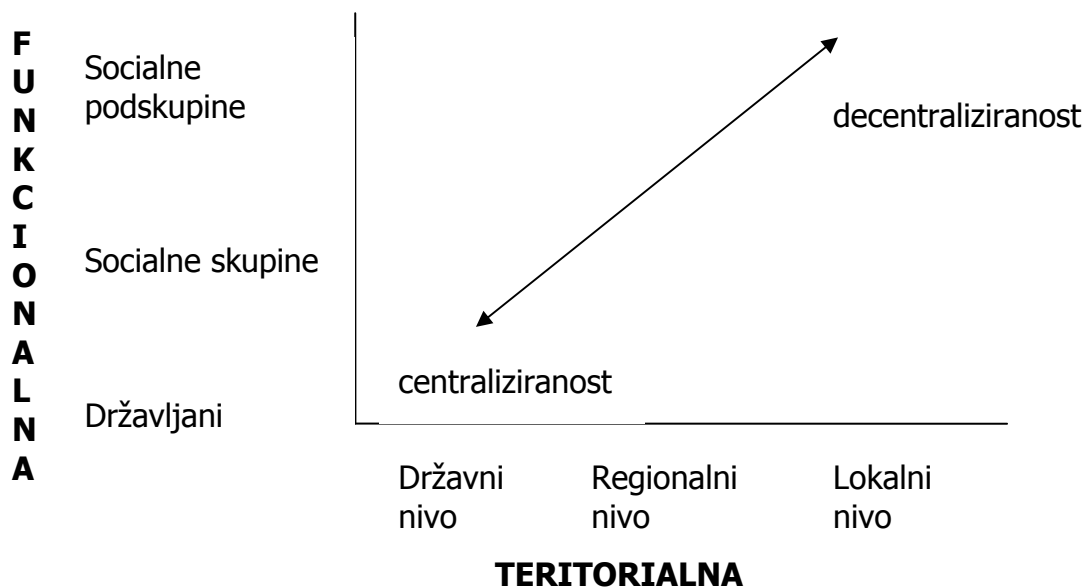
kategorijo »volilno telo« so ameriške »primaries« (strankarske predvolitve), ki glede na to, kdo lahko voli ali glede na zakonodajo, zavzemajo položaj tudi bolj proti izključenosti. Kategorija »člani stranke« ima lahko različne metode – npr. dolžina članstva v stranki, plačilo članarine ipd. V kategoriji »voljen strankarski odbor« lahko najdemo različne odbore strank, ki jih razlikujemo s številnimi parametri. Znotraj vsake stranke pa je relativna velikost odbora glede na stranko tisti parameter, ki je pokazatelj vključenosti. Večjo izključenost pa predstavlja kategorija »imenovan strankarski odbor«. Pri novih strankah so to npr. ustanovitelji stranke ali pa vodje posameznih frakcij pri starejših strankah. Na skrajnem polu izključenosti pa se nahaja vodja stranke (voljen ali imenovan) (Rahat in Hazan 2001).

2.6.3 Decentraliziranost (centraliziranost) procesa selekcije

Decentraliziranost je lahko **teritorialna**, ko npr. strankarski lokalni selektorat nominira kandidate za volitve ali **funkcionalna**, ko se zagotavlja zastopnost posameznih skupin, npr. manjšine, ženske.

Teritorialna decentraliziranost, ki omogoča boljše regionalno ali lokalno zastopnost, je dokaj enostavna. Pri funkcionalni pa so mehanizmi bolj kompleksni in se izvaja na dva načina. Prvi, glede na socialno skupino, kjer so kandidati in selektorji člani iste socialne skupine. Drugi način pa je način rezerviranega prostora, ki zagotavlja minimalno število na listi (ali pa minimalno število sedežev) (Rahat in Hazan 2001, 303-305).

Slika 2.3: Decentraliziranost (centraliziranost) procesa selekcije kandidata

Vir: Rahat in Hazan (2001, 305).

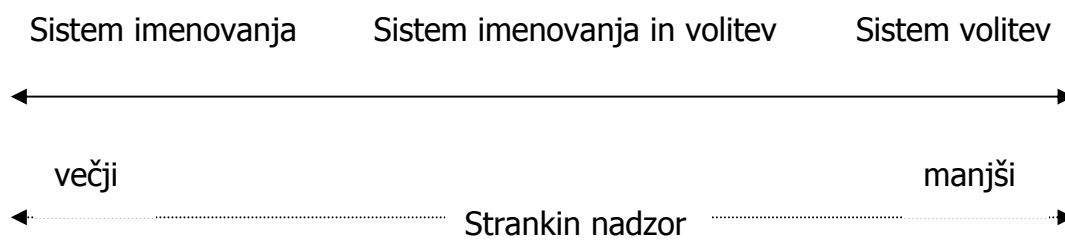
2.6.4 Sistem volitev in sistem imenovanja

Kadar selekcijski proces vključuje postopek, v katerem glasovi na volitvah odločajo o tem, kdo bo na kandidatni listi stranke in o njegovem mestu, potem, ob upoštevanju naslednjih dveh pogojev, govorimo o sistemu volitev.

Prvič – vsak kandidat mora biti določen izključno s strani volivcev in drugič, volilni rezultati morajo biti predstavljeni javno in uradno, da legitimizirajo in upravičijo kandidaturo.

Kadar ti pogoji niso izpolnjeni, govorimo o sistemu imenovanja. V čistem sistemu imenovanja so vsi kandidati imenovani na strankarske liste brez dodatne odobritve katerega koli odbora ali organa stranke, razen tistega, ki jih je nominiral. Obstaja pa še več izpeljank sistema imenovanja, ki se prepleta s sistemi volitev (Rahat in Hazan 2001, 306).

Slika 2.4: Nominacije kandidatov in strankin nadzor

Vir: Rahat in Hazan (2001, 307).

3 Ponudba kandidatov (v Sloveniji)

V Sloveniji področje selekcije kandidatov urejata dva zakona. Prvi je že zgoraj omenjeni Zakon o volitvah v državni zbor, ki področje urejanja kandidiranja prepušča strankam. Od njih le zahteva, da se lista kandidatov določi s tajnim glasovanjem, da stranka sama določi pravila in da pri oddaji liste priloži tudi zapisnik. Drugi zakon, ki posega v to področje, pa je Zakon o političnih strankah (ZPoIS). Le-ta v svojem 19. členu posega na urejanje področja kandidiranja, ko pravi, da morajo stranke določiti postopek in organ, ki določa kandidatke oziroma kandidate za volitve v državni zbor, za predsednico oziroma predsednika republike ter kandidatke oziroma kandidate za volitve v organe lokalnih skupnosti. Predpisuje pa tudi način zagotavljanja enakih možnosti obeh spolov pri določanju kandidatk in kandidatov za volitve (ZPoIS).

S spremembami Zakona o volitvah v državni zbor pa je država posegla v proces selekcije kandidatov z vpeljavo t.i. spolnih kvot. 43. člen pravi, da na kandidatni listi noben spol ne sme biti zastopan z manj kakor 35 % od skupnega dejanskega števila kandidatk in kandidatov na listi. Noben spol na kandidatni listi na prvih naslednjih volitvah po sprejetju zakona pa dejansko ni smel biti zastopan z manj kot 25 % od dejanskega skupnega števila kandidatk in kandidatov na kandidatni listi. Z vpeljavo takega pravila pa je država posegla v sam rezultat selekcije kandidatov.

3.1 Predlaganje kandidatov v Sloveniji

Kot ugotavlja Krašovčeva (2007) v analizi za leto 1996 in 2004, v večini strank lahko zasledimo, da so kandidate predlagali različni organi strank. Po merilih Rahat in Hazanovega kontinuuma vključenosti in izključenosti pri vprašanju stopnje demokracije, lahko ugotovimo da se na primeru Slovenije odločanje o

kandidatih za volitve v posameznih strankah (z izjemo SNS) ne giblje na skrajnih polih kontinuuma.

Posamezniki so leta 2004 lahko predlagali kandidate v SDS in SD, teritorialne organizacije v SDS, SD, SLS, SNS in Desus; interesne organizacije/sekcije v SDS in SD; organi stranke v SDS, SD. Morda najbolj izstopa stranka SNS, kjer je leta 2004 v primerjavi z letom 1996 opazen največji premik. Iz polja popolne izključenosti pri vprašanju stopnje demokracije se je stranka SNS premaknila nekoliko bolj proti polju vključenosti.

Nadalje Krašovčeva (2007) ugotavlja, da v primeru analiziranih slovenskih strank lahko govorimo o delni teritorialni in v primeru nekaterih strank tudi delni funkcionalni decentralizaciji pri vprašanju možnih predlagateljev kandidatov. Po drugi strani pa je odločanje o kandidatih močno centralizirano, saj je ta pravica dodeljena organom strank na nacionalni ravni (Krašovec 2007, 186).

3.2 Lastnosti in trženje kandidatov

Cilj propagande je prepričati volivce, da je ponujena ponudba najboljša in ker ponudbo predstavljajo kandidati, je pomembno, kdo so ti kandidati. Vreg (2004) navaja naslednje lastnosti, ki jih mora imeti politični kandidat, da bo uspešen na volitvah: imeti mora človeško toplino in spontanost, prepričljive argumente, iskrenost in inteligentnost. Kandidat bo izgubil, če se bo vedel vzvišeno, superiorno ali če bo pustil vtis, da ne bo uresničil ali podpiral tistega, kar obljublja. Kandidat mora biti osebno prepričan o tem, kar govori ter mora argumentacijo graditi na osebnih primerih, osebnih izkušnjah in poznavanju problematike. Mora biti iskren in ne sme lagati (Vreg 2004).

Pomembna sta tako fizična privlačnost ter način predstavitve kot tudi slog. Hitrost govora, po Vregu, ljudje zaznavajo kot znak inteligentnosti in sicer –

hitrejši govornik se zdi inteligentnejši, bolj izobražen in bolj objektiven kot tisti, ki govori počasi in okorno.

Teoretiki političnega marketinga so združili načela politične propagande in ekonomskega marketinga. Če pa pogledamo formulo političnega marketinga, je ta preprosta in jo sestavlja šest ključnih kategorij:

1. izdelek promocije: kandidat, njegove ideje in politična opredelitev ter njegova osebnost;
2. trg in nastopanje kandidata pred volivci (definiranje profila kandidata glede na pričakovanja določenega dela občinstva);
3. potrošnik, državljan, njegove potrebe, interesi in pričakovanja;
4. razlikovanje od drugih kandidatov (podoba kandidata, premoč kandidatovih idej, kakovost osebnosti);
5. prodaja (čeprav dobesedno v političnem marketingu ne obstaja): gre za to, da občinstvo spoznava kandidata, sprejema njegove ideje ter zagotavlja pristaše;
6. dobiček, ki je v tem, da politik dobi podporo, da je kandidat izvoljen, stranka prevzame oblast in uresniči svoj program v dobro skupnosti (Vreg 2000, 152-153).

3.2.1 Dejavniki, ki vplivajo na uspeh političnega kandidata

Raziskava, ki jo navaja Vreg, prikazuje, da tri četrtine vprašanih v njej trdi, da ima odločilno vlogo v kampanji kandidat. Takšna ocena potrjuje trend personalizacije politike, kar je na primeru Slovenije dokazala tudi Joželj (2008).

Kako in kateri dejavniki so pomembni za uspeh političnega kandidata? Vreg (2004) navaja naslednje:

Tabela 3.1: Dejavniki za uspeh političnega kandidata

1.	Osebnost, imidž	1,22
2.	Sposobnost dobrega komuniciranja z mediji	1,26
3.	Prisotnost v medijih (zlasti na TV)	1,33
4.	Osnovno sporočilo kampanje	1,67
5.	Voditeljske sposobnosti	1,72
6.	Strokovnost	1,95
7.	Retorik – dobro govorništvo	2,10
8.	Enotna strankarska podpora	2,14
9.	Videz in osebnostne lastnosti	2,30
10.	Profesionalni in medijski svetovalci	2,48
11.	Politične izkušnje	2,59

(Številka 1 pomeni zelo pomembni in 5 dokaj nepomembni)

Vir: Plasser in drugi v Vreg (2004, 88).

Iz tabele 3.1 je razvidno, da sta med dejavniki, ki vplivajo na uspeh predvolilne kampanje, najbolj pomembna osebnost in imidž kandidata ter sposobnost dobrega komuniciranja z mediji. Tudi prisotnost v medijih, zlasti na televiziji, ima, glede na rezultate, pomemben vpliv.

Najpomembnejši vidik kampanje je izoblikovanje jasnega profila kandidata in njegov prenos do volivcev prek množičnih medijev. S tega stališča je za politične svetovalce najuspešnejši kandidat tisti, ki je medijsko izpostavljen in sposoben upravljati medijsko podobo ter uspe narediti vtis na občinstvo in jim predstaviti svoje sporočilo (Vreg 2004, 88). To bi lahko bila merila za selekcijo kandidatov za volitve.

3.3 Merila selekcije s poudarkom na Sloveniji

Za trenutek se vrnimo v čas prvih volitev v Sloveniji, ko so se šele oblikovala prva pravila in dejansko ni bilo izkušenj s praviimi, demokratičnimi volitvami. Božidar Novak in Matjaž Šinkovec, 20 let po izdaji knjige, še vedno tako ali

drugače vpeta v politiko, sta se v delu »Kako zmagati na volitvah« posvetila tudi vprašanju, kako najti pravega kandidata, in pravita:

»To seveda ni vprašanje za osebo, ki se je namenila sama kandidirati, ampak za stranko ali skupino, ki išče človeka, ki bi ji na najlažji način pomagal pri dosegu njenih ciljev. Pogosto pa je to tudi vprašanje za sposobnega vodjo predvolilnega štaba, ki išče posej, kjer bo lahko dokazal svoje sposobnosti.«,

nato nadaljujeta:

»...ključna elementa v predvolilni kampanji sta, kot so že omenili, kandidat in stranka s svojim programom. S kandidatom stranka sporoča volilnim upravičencem sporočila, ki so zajeta v programu stranke, in obratno.«

in zaključita:

»Kandidata je potrebno izbrati glede na voljno skupino oziroma možne volivce. Če je naša ciljna skupina volilnih upravičencev npr. verna, je dobro, da je tudi kandidat veren in celo iste vere. Kandidat mora biti karizmatična osebnost. Poosebljati mora stranko, ki ji pripada in program, ki ga zastopa. Izstopati mora iz monolitne množice povprečnih politikov. Biti mora prepoznaven in imeti mora svoj image. Omogočiti moramo, da se z našim glavnim kandidatom za volitve na državnem nivoju identificirajo naši kandidati na lokalnem nivoju. Glavni kandidat mora s svojimi obiski, srečanji in delovanjem na lokalnem nivoju pripomoči k zmagi lokalnega kandidata.

Pri izbiri kandidata je posebno pomembno naslednje: kdo je, ali ima družino, ali ima primerno izobrazbo, ali govori tuje jezike, ali je nazorsko blizu stranki, katere vere je, ali je zdrav in lep, ali je dober govornik, ali uživa v svojem delu, kakšne izkušnje ima, zakaj to dela itd.« (Šinkovec in Novak 1990, 14-15).

Grešovnikova (2002) pa dodaja še eno pomembno komponento, ko pravi, da je izrednega pomena dejstvo, da kandidira kandidat, ki si to resnično želi, ki je

pripravljen prevzeti glavno vlogo in v njej aktivno sodelovati. Že vnaprej je odpisan kandidat, ki ga politična stranka »moleduje« za kandidata. Še bolj negativen je kandidat, ki svojo vlogo sprejema pasivno (Grešovnik 2002, 32).

Vse to bi v primeru Slovenije lahko šteli med neformalna pravila, ker kot ugotavlja Krašovčeva (2007) **v statutih slovenskih parlamentarnih strank večinoma ne najdemo zapisanih formalnih meril**, saj je SDS edina parlamentarna stranka, ki jih je zapisala v svoj statut. Ta merila, ki so bila opredeljena precej široko, so: ugled in poznavanje kandidata v Sloveniji in v določenem volilnem okolju; možnost za izvolitev oziroma pričakovan dober volilni rezultat glede na rezultate javnomnenjskih raziskav; rezultati dotedanjega dela in prispevek k uresničevanju programa stranke; kandidatov javen pozitiven odnos do stranke.

Nadalje sledi ugotovitev, da je na splošno institucionalizacija meril v slovenskih strankah nizka, čeprav med strankami obstajajo razlike, ter je tako njihova določitev in uporaba v največji meri prepuščena neformalnemu delu tega procesa (Krašovec in Štremfel v Krašovec 2007, 191).

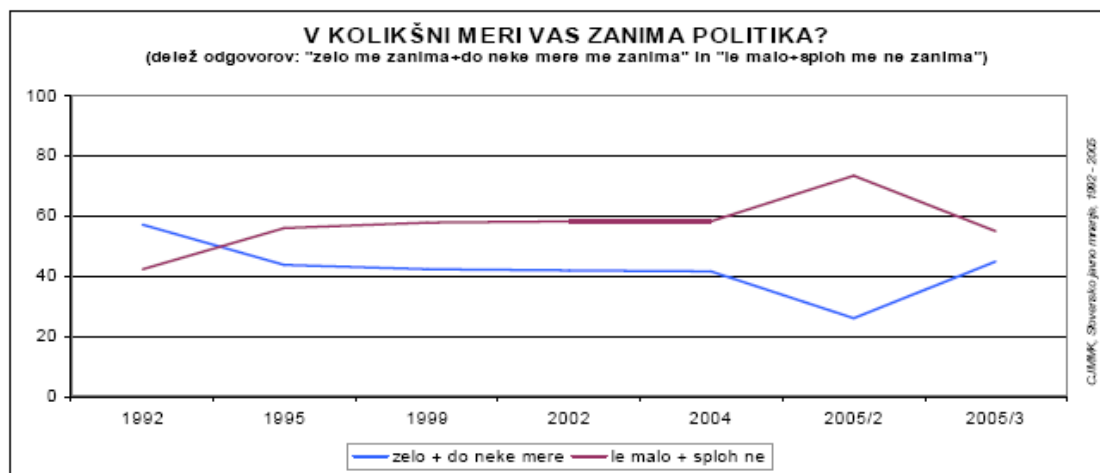
Avtorici pa sta navedli tudi nekaj ugotovitev iz primerjave selekcije kandidatov za volitve v nacionalni parlament in Evropski parlament (v nadaljevanju EP) in sicer, da ni bilo mogoče opaziti večjih razlik med formalno opredeljenima selekcijama kandidatov za volitve. Na podlagi intervjujev s predstavniki selektorjev v strankah pa avtorici sklepata, da so bile v vseh strankah opazne težnje k večji stopnji centralizacije selekcije kandidatov za volitve v EP v primerjavi s selekcijo kandidatov za volitve v nacionalni parlament (po besedah predstavnikov selektorjev zaradi oblikovanja zgolj ene volilne enote). Razlike je bilo mogoče zaznati tudi v pogledu stopenj notranje demokracije: v selekciji kandidatov za volitve v EP je bila uveljavljena nižja stopnja demokracije kot v selekciji kandidatov za volitve v nacionalni parlament, vendar te razlike niso bile velike (Krašovec in Štremfel v Krašovec 2007, 197).

Večje razlike pa sta zaznali pri vprašanju uporabljenih meril v selekciji kandidatov za volitve. Tako so selektorji v selekciji kandidatov za volitve v EP uporabil več meril kot v selekciji kandidatov za volitve v nacionalni parlament, nekaj od njih pa so celo uvedli na novo, ravno in samo zaradi prilagajanja drugačnemu institucionalnemu okolju. Vsekakor je mogoče videti tudi, da so v selekciji kandidatov za volitve v EP v večji meri poudarjali objektivne kot subjektivne lastnosti kandidatov zaradi drugačnega pomena volitev (volitve v EP ne oblikujejo nacionalne vlade zato, na primer, politične izkušnje in daljše predhodno delo v strankah ni bilo (tako) pomembno merilo) in »uravnoteženja« (spolnega, starostnega, regionalnega, izobrazbenega) liste kandidatov. Ta težja se je izkazala za posledico uvedbe zgolj ene volilne enote (Krašovec in Štremfel v Krašovec 2007, 197).

Za nas je pomemben podatek, da sta avtorici zaznali nekaj lastnosti, ki naj bi jih imeli kandidati na volitvah v nacionalni parlament, še posebno tiste, ki govorijo o pomembnosti subjektivnih lastnosti kandidatov.

Kulturno okolje vpliva tudi na dojetje prijaznosti političnega okolja do posameznikove kandidature in s tem tudi na odločanje za samo kandidaturo (Matland in Montgomery 2003, 22). Čeprav avtorja v večji meri preučujeta vidik vključenosti žensk v sam proces politike, se zdi ta ugotovitev pomembna tudi za Slovenijo. Ne gre zanemariti, da zanimanje za politiko v Sloveniji pada (glej sliko 3.1).

Slika 3.1: V kolikšni meri vas zanima politika?, SJM 1992 – 2005.

Vir: Toš (2007, 12).

Po podatkih SJM v obdobju 1992 – 2005 meritve prikazujejo pasivni odnos do politike. Očitna izjema je meritev v letu 2005, torej neposredno po državnozborskih volitvah v letu 2004 in po njih, zamenjavi nosilcev izvršne oblasti, ko zanimanje za politiko v enem časovnem preseku močno naraste, nato pa izrazito upade in se zadrži celo pod ravno predhodnih meritev (Toš: 2007, 12).

Glede na to, da je za kandidiranje na volitvah skoraj samoumevno tudi zanimanje za politiko, bi zgoraj omenjeno manjše zanimanje za politiko v Sloveniji lahko povezali tudi z manjšo pripravljenostjo za kandidiranje na volitvah (glej poglavje 1.0).

3.4 Pozicioniranje

Potrebno pa se je zavedati, da s selekcijo kandidatov proces kandidiranja še ni zaključen. Zlasti v proporcionalnem volilnem sistemu z večmandatnimi volilnimi enotami je potrebno pozicionirati kandidate.

Politično pozicioniranje je določanje najbolj ustreznega načina, da bi kandidata in stranko predstavili relevantnim segmentom volivcev in jih prepričali, da ponovno volijo tega kandidata in stranko oziroma, da dajo svojo podporo drugemu kandidatu ali stranki.

Stranka in kandidat morata spoznati svoje prednosti, saj to omogoča političnim strategom, da določijo, kaj stranka lahko naredi in česa ne more. Jasno je, da mala regionalna stranka ne more trditi, da lahko vodi državo (Vreg 2004, 122). Butler in Collins (1996) predlagata, da morajo stranke pragmatično razmišljati o volilnih možnostih in strategijah, ki jih bodo uporabile. Stranka, ki je vezana na določeno nišo, ne more pričakovati, da bo postala vodilna v kratkem obdobju. »Nišna« stranka mora razširiti nišo, preden se premakne v »množično«, mainstreamovsko politiko (Butler in Collins v Vreg 2004, 122).

Povezavo med segmentacijo, pozicioniranjem in ciljanjem je v literaturi jasno opredelil Baer (1995), ki meni, da morajo kandidati oblikovati strategijo, ki jo poganja splošna, poglobljena tema (široko sporočilo), hkrati pa učinkovito ciljati na specifične skupine (ozko sporočilo) (Vreg 2004, 119).

Newman in Sheth sta predlagala 4 strategije pri pozicioniranju kandidata:

- strategija racionalizacije,
- strategija argumentov,
- strategija konfrontacije
- strategija okrepitve.

Slednja se uporablja za volivce, ki so volili pravega kandidata iz pravih razlogov. Namen strategije je utrditi izbor, tako da volivcem sporočamo, da so v preteklosti naredili pravi izbor, denimo ciljanje na volivce, ki so izbranega kandidata že volili v preteklosti (Vreg 2004).

Katero strategijo pozicioniranja uporabljajo politične stranke v naši analizi, pa si lahko ogledamo v poglavjih 6.0 in 7.0.

4 Volilni sistem

Volilni sistem je eden najpomembnejših sestavnih delov splošnega političnega sistema vsake države, saj izraža in potrjuje temeljne politične odnose in oblike določene družbe. Na drugi strani pa tudi sam volilni sistem vpliva na delovanje političnega sistema. Na eni strani je pomemben za politični položaj in vlogo človeka kot državljana, na drugi strani pa za organizacijo oblasti in delovanja političnih organov in institucij. Zato volilna pravica ni samo pravica državljana, temveč tudi sredstvo s katerim državljeni oblikujejo politični temelj sistema oblasti (Grad 2000, 30).

Volilni sistem lahko razumemo kot zbir vseh pravic in postopkov, ki se nanašajo na volilno pravico, določanje volilnih enot in volilnih organov, na kandidiranje in potrjevanje list kandidatov, glasovanje na voliščih, ugotavljanje volilnih izidov, razdelitev mandatov in varstvo volilne pravice. V ožjem pa to pomeni le sistem transformiranja glasov v predstavniške sedeže, torej le sistem razdelitve mandatov (Toplak 2000, 14).

V grobem se volilni sistemi (v ožjem pomenu besede) delijo na večinske (poglavje 4.1) in proporcionalne (poglavje 4.2.).

Razdelitev mandatov je gotovo najpomembnejši element volilnega sistema in je odvisna od izida glasovanja. Pri razdelitvi mandatov ne gre za vrednostno ocenjevanje kandidatov po objektiviziranih merilih, temveč za povsem kvantificirano odločitev. Merila za pretvorbo glasov volivcev v poslanske sedeže so različna in lahko pripeljejo do skrajno različnih rezultatov. Izhodišče za izbiro meril je temeljno vprašanje, ali naj bodo poslanci v parlamentu odraz političnih pogledov in prepričanj vseh (ali skoraj vseh) volivcev ali pa zgolj večine volivcev (Grad 2000, 30).

Pri odločanju za volilni sistem neke države gre predvsem za politične odločitve, zaradi tega niti nimamo niti ne moremo imeti idealnega volilnega sistema, vedno imamo le kompromise med delno nasprotujočimi načeli in različnimi volilnimi postopki (Klingemann 1999, 481).

4.1 Večinski volilni sistem

Za večinski sistem razdelitve mandatov je značilno, da se o kandidatih na volitvah odloča z večino, kot je sicer običajno pri večini načinov demokratičnega odločanja. Pri tem sta znani dve osnovni različici večinskega sistema. Večina je lahko absolutna, tj. nadpolovična, ali pa relativna. V prvem primeru je izvoljen tisti kandidat, ki je dobil več kot polovico glasov volivcev, v drugem primeru pa tisti kandidat, ki je dobil več glasov od drugih kandidatov (Grad 2000, 31).

Absolutna večina se kritizira zlasti zato, ker lahko povzroči ponavljanje glasovanja, medtem ko je glavna pomanjkljivost relativne večine v tem, da je lahko izvoljen poslanec, ki predstavlja samo manjšino volilnega telesa (Grad 2000, 31).

Avtorji navajajo več vrst večinskih volilnih sistemov: sistem relativne večine (VB, ZDA, Kanada), sistem absolutne večine (Francija), alternativno glasovanje (Avstralija) in bločno glasovanje (Grad 2000, 31).

4.2 Proporcionalni volilni sistem

Izhaja iz načela, da morajo dodeljeni predstavniški mandati ustrezati dobljenim glasovom na volitvah. Mandati morajo biti torej razdeljeni med kandidate oziroma liste kandidatov tako, da so sorazmerni s podporo, ki jim jo dajo posamezne skupine volivcev na volitvah, kar naj bi tudi zagotavljalo, da so različni politični interesi oziroma stranke, ki jih predstavljajo, ustrezno

predstavljeni v parlamentu. Kot poudarjajo zagovorniki proporcionalnega sistema, bi moral biti volilni sistem tak, da bi zagotovil takšno sestavo parlamenta, ki bi odsevala politično strukturo družbe kot v zrcalu. Od tu dalje se načini, kako to doseči med seboj, precej razlikujejo. Skupno jim je le, da se ne morejo izogniti različnim bolj ali manj zapletenim matematičnim formulam (Grad 2000, 31).

Znani teoretik Lijphart opozarja, da so temeljne lastnosti, oziroma značilnosti volilnega sistema volilna formula, velikost volilne enote (s tem je mišljeno večje ali manjše število poslancev, ki se volijo v volilni enoti) in končno še tako imenovani volilni prag. Te značilnosti volilnega sistema imajo pomemben vpliv na večjo ali manjšo stopnjo proporcionalne delitve poslanskih mandatov znotraj enega ali drugega sistema razdelitve mandatov (Grad 2004, 54).

V proporcionalnem sistemu običajno dobi sedeže v parlamentu večje število političnih strank. To pogosto povzroča nestabilnost delovanja predstavniškega telesa. Zaradi tega je ponekod proporcionalni sistem korigiran tako, da ne dopušča dodelitve mandatov tistim listam, ki ne dosežejo določenega pogoja, kar se običajno imenuje prohibitivna klavzula oziroma prag za vstop v parlament.

Pogost korektivni dejavnik je tudi preferenčni glas, ki omogoča, da volivec glasuje za posameznega kandidata stranke, ki je na strankarski listi in ne za celotno listo.

4.3 Volilne enote

Volilne enote so območja, na katera se pred volitvami razdeli celotno območje, kjer se izvedejo volitve. Oblikujejo se po pravilu, da se vsaki zagotovi približno

enako število mandatov za določeno število prebivalcev, kar zahteva načelo enake volilne pravice (Državni zbor).

Volilne enote se med seboj razlikujejo predvsem po tem, ali se v njih voli en poslanec (enomandatne volilne enote) ali po več poslancev (večmandatne volilne enote) (Državni zbor).

Oblikovanje volilnih enot je eno od temeljnih vprašanj volilne tehnike in organizacije volitev, ima pa tudi izredno pomembne vsebinske vidike. Posledica oblikovanja volilnih enot je, da se celotno volilno telo, ki voli člane predstavniškega telesa, razdeli na manjše, teritorialno omejene dele. Oblikovanje volilnih enot je lahko zelo pomembno za uspeh stranke na volitvah (Državni zbor).

4.4 Volilna geometrija

Čeprav je pravično in enakomerno predstavništvo zagotovljeno z mnogimi ustavnimi določbami, so volilne enote lahko izrisane tako, da diskriminirajo določeno rasno, etično, socialno, politično ali ekonomsko skupino volivcev. Takšno oblikovanje volilnih enot imenujemo volilna geometrija. Slovenski izraz »volilna geometrija« sicer obsega pojma »malapportionment« in »gerrymandering«, ki se v literaturi uporabljata za različne vrste volilne zlorabe (Toplak 2000, 39). Izraz gerrymander izhaja iz leta 1812, ko je Elbridge Gerry, republikanski guverner zvezne države Massachusetts in peti podpredsednik ZDA, spremenil meje volilnih enot, da bi pomagal sebi in svoji strani k vnovični izvolitvi. Ker je bila oblika volilne enote podobna močeradovim lisam (»salamander – angleško močerad, tudi zmaj), je iz besed Gerry in salamander nastal izraz gerrymander, ki je sedaj splošen izraz za neupravičeno spreminjanje mej volilnih enot. Z njim označujejo vsako namerno manipulacijo z mejami volilnih enot za politični namen (Toplak 2000, 39). Z izrazom gerimander se

označuje tudi volilna enota, ki je posledica takšnega spreminjanja enot. Gre pa pri gerimanderjih vseeno za enote, ki imajo približno enako število prebivalcev. Pod pojmom »malapportionment« razumemo številčno diskriminacijo, enote vsebujejo torej različno število prebivalcev. Tako je glas volivca v večji enoti vreden manj od glasu volivca v manjši enoti. Do »malapportionment« lahko pride seveda tudi nenamerno, torej zaradi migracij prebivalstva in nespreminjanja plana volilnih enot v daljšem obdobju (Toplak 2000, 39).

5 Volitve v Državni zbor Republike Slovenije

Zakon, ki ureja volitve v državni zbor, je bil sprejet v začetku septembra 1992. Vse doslej ni bil bistveno spremenjen. Vzroki so različni, vsekakor pa je pomembno, da volilni zakon državni zbor sprejema z dvotretjinsko večino, kar terja zelo visoko stopnjo političnega soglasja, ki ga zaradi različnih interesov političnih strank očitno ni mogoče doseči (Grad 2004, 129).

Volilni sistem, ki ga je uvedel zakon iz leta 1992, naj bi v skladu s političnimi izhodišči izpolnjeval tri temeljne zahteve: proporcionalno delitev poslanskih mandatov, povezanost med volivci in izvoljenimi poslanci ter stabilnost zakonodajne in izvršilne oblasti. Te zahteve so bile ves čas temeljno vodilo pri pripravi volilne zakonodaje, tako da upošteva načela kot so:

a) Delitev mandatov po proporcionalnem sistemu, ki pa je korigiran z nekaterimi elementi večinskega sistema. Ti elementi so zlasti glasovanje o posamičnih kandidatih v volilnih okrajih ter določitev praga za vstop v parlament (Grad 2004, 129). Ravno ti okraji so »krivec«, da v preučevanem primeru težko govorimo o »varnih sedežih« oz »varnem mestu na listi« (glej poglavje 1.0), saj kandidati ne tekmujejo zgolj proti drugim političnim strankam, temveč tudi proti kandidatom svoje stranke v isti volilni enoti.

b) Poslanci se volijo po volilnih enotah, ki so oblikovane tako, da se v njih na približno enako število prebivalcev voli enako število poslancev. Posebej je poudarjeno, da oblikovanje volilnih enot ni le nujno potrebno tehnično sredstvo za izvedbo volitev, temveč se v volilnih enotah poslanci praviloma voljo (to pomeni, da se v volilnih enotah praviloma dodeljujejo poslanski mandati), kar naj bi omogočilo tesnejšo povezanost med volivci in njihovimi poslanci. Možna disproporcionalnost,

ki jo do določene mere povzroči delitev po volilni enotah, pa je korigirana s tem, da se ostanki glasov, ki niso porabljeni v volilnih enotah, dokončno razdelijo na državni ravni. Vendar pa se tudi tako razdeljeni mandati dodelijo listam v volilnih enotah glede na dosežen volilni izid, torej proporcionalno (Grad 2004, 130). Pomembno je izpostaviti, da se, od sprejetja volilna zakonodaja ni bistveno spremenila. Toplak ugotavlja, da bi morali postopek sprejemanja plana volilnih enot prenesti na sodišča ali ustanoviti nekakšno »neodvisno komisijo«, ker je, v nasprotju z ZDA, Nemčijo in ostalimi razvitimi državami, v Sloveniji razmejitev volilnih enot še vedno v pristojnosti Državnega zbora. V Sloveniji pri sestavljanju plana volilnih enot s svojimi predlogi namreč ne sodelujejo ne sodišča ne posamezniki, pa tudi zakoni oblikovalcem plana dovoljujejo preveč, nadalje ugotavlja Toplak (2000, 122).

- c) Za razliko od prejšnjega volilnega sistema **postopek kandidiranja poteka predvsem v političnih strankah**. Upoštevani morata biti volja članov strank in podpora volivcev ali poslank. Vendar pa zakon omogoča, da liste kandidatov predlagajo tudi volivci. (Grad 2004, 130)

Politična stranka lahko določi kandidate na tri načine:

- 1. na podlagi podpore treh poslancev;** to pomeni, da podpisi treh poslancev zadoščajo za vložitev katere koli liste v kateri koli volilni enoti v vsej državi;
- 2. na podlagi odločitve članov politične stranke s hkratno podporo določenega števila volivcev;** listo kandidatov določijo člani politične stranke, ki imajo volilno pravico in stalno prebivališče v volilni enoti, hkrati pa mora biti lista podprta s podpisi najmanj 50 volivcev, ki imajo stalno prebivališče v volilni enoti,
- 3. na podlagi podpore samih volivcev;** lista kandidatov mora biti podprta s podpisi najmanj 100 volivcev, ki imajo stalno

prebivališče v volilni enoti. Tak način kandidiranja je možen samo v posamični volilni enoti.

Po drugi strani pa **volivci** lahko določijo svojo listo kandidatov s podpisovanjem. Listo kandidatov v volilni enoti mora podpreti najmanj 100 volivcev, ki imajo stalno prebivališče v volilni enoti. (Državni zbor).

d) Zaradi upoštevanja načela tesnejše povezanosti volivcev s poslanci in neposrednega vpliva volivcev na personalno sestavo državnega zbora, **volivci ne glasujejo o listah kandidatov kot celoti, temveč glasujejo o posameznih kandidatih na listi po posameznih volilnih okrajih.** Volilne enote se namreč razdelijo na volilne okraje, in sicer na toliko volilnih okrajev, kolikor se v volilni enoti voli poslancev, torej na 11 volilnih okrajev v vsaki volilni enoti. Ne glede na rezultat glasovanja pa kandidati niso izvoljeni po posameznih volilnih okrajih, temveč se glasovi, ki jih dobijo na volitvah, seštevajo v korist liste kandidatov na ravni volilne enote. Po tem načinu glasovanja volivci glasujejo za posameznike, vendar pa se glasovi posameznikov štejejo kot glasovi liste, na kateri so nastopili. To naj bi omogočilo volivcem, da glasujejo o posameznih kandidatih glede na njihove osebne lastnosti in glede na njihovo strankarsko pripadnost (Grad 2004, 130). Krašovčeva, sicer s pridržkom, to označuje kot neko posebno vrsto preferenčnega glasovanja (Krašovec 2007, 155).

e) Personalizacija volitev v proporcionalnem volilnem sistemu je zagotovljena z glasovanjem o posameznikih in s tem, da poslanske mandate, ki jih dobi lista kandidatov, ne dobijo kandidati po vrstnem redu na določeni listi kandidatov, temveč v skladu z **deležem glasov**, ki so jih dobili v volilnem okraju, v katerem so nastopili (Grad v Krašovec 2007, 155). Zanimivo je, da se v primeru kandidiranja v dveh volilnih okrajih, skladno s predpisi, upošteva aritmetična sredina posameznega rezultata (delež) in ne skupno število glasov.

Leta 2003 je sicer vlada predlagala novo zakonsko ureditev volitev, ki bi se od sedanje razlikovala predvsem po tem, da bi glasovanje po volilnih okrajih nadomestili s preferenčnim glasovanjem, vendar zakon ni bil sprejet (Grad 2004, 129).

5.1 Razdelitev mandatov

Način razdelitve mandatov ima izredno pomemben vpliv na politično življenje v državi. Poleg tega ima bistven vpliv na politično strukturiranost družbe in na razdelitev politične moči. Uporaba različnega volilnega sistema, ob enaki politični volji volivcev, lahko privede do povsem različne volilne odločitve. Od volilnega sistema je namreč pogosto odvisen nadaljnji obstanek politične stranke (Grad 2004, 69).

Slovenska ustava sprva ni določila načina delitve mandatov, torej volilnega sistema v ožjem pomenu, kar pa se je spremenilo po letu 2000, ko je bil volilni sistem urejen na ustavni ravni (Grad 2004, 131).

Pri tem je prišlo do naslednjih sprememb:

- pri delitvi mandatov se ne upoštevajo tiste liste kandidatov, ki so v celi državi dobile manj kot štiri odstotke glasov,
- pri delitvi mandatov v volilni enoti se po 90. členu zakona uporabi Droopov količnik,
- pri delitvi mandatov na ravni države pa se, po 92. členu zakona, upoštevajo seštevki glasov, oddanih za istoimenske liste, ki so bile vložene v dveh ali več volilnih enotah, pri čemer se istoimenskim listam dodeli toliko mandatov, kolikor znaša razlika med številom mandatov, ki bi jim pripadli na podlagi seštevka glasov na ravni države, in številom mandatov, ki so jih dobile v volilni enotah (Grad 2004, 132).

Ustava v svojem 80. členu tudi določa, da mora biti volivcem zagotovljen določen vpliv na dodelitev mandatov kandidatom. Ta vpliv se delno zagotavlja s tem, da so z liste kandidatov (glede na dobljene mandate) izvoljeni tisti kandidati, ki so imeli največji delež glasov v skupnem številu glasov v volilnih okrajih, v katerih so nastopili. Volivci se lahko odločijo le za tistega kandidata z liste, ki nastopa v njihovem volilnem okraju (Državni zbor).

Na ravni volilnih enot se torej uporablja Droopov količnik (skupno število glasov oddanih za vse liste kandidatov v volilni enoti se deli s številom poslancev, ki se volijo v volilni enoti, povečanim za ena, kar se zaokroži na celo število navzgor).

Mandati, ki niso bili razdeljeni v volilnih enotah, se razdelijo na ravni države tako, da se listam oziroma istoimenskim listam dodeli toliko mandatov, kolikor znaša razlika med številom mandatov, ki bi jim pripadli na podlagi seštevka glasov na ravni države, in številom mandatov, ki so jih dobile v volilnih enotah. Za razdelitev teh mandatov se najprej ugotovi, koliko od vseh 88 mandatov bi pripadlo listam oziroma istoimenskim listam sorazmerno številu glasov, ki so jih dobile v vseh volilnih enotah. To se ugotovi na podlagi zaporedja najvišjih količnikov, ki se izračunajo tako, da se seštevki glasov, ki so jih dobile liste oziroma istoimenske liste v vseh volilnih enotah, delijo z vsemi števili od 1 do 88, t.i. d'Hondtov sistem (ZVDZ).

6 Analiza

V analizi, ki sledi, smo pregledali peterico preučevanih političnih strank (DeSUS, SLS, SNS, SD in SDS) in poiskali značilnosti kandidiranja njihovih vidnih predstavnikov. Opravili smo analizo kandidatur in volilnih rezultatov leta 2000, 2004 in 2008.

Pri vsaki izmed izbranih političnih strank smo najprej pogledali volilni rezultat na preučevanih volitvah in naredili preglednico razdelitve mandatov skozi celotno obdobje (2000 – 2008). Nato smo opravili longitudinalno primerjavo kandidatur in rezultatov volitev; in sicer volitve leta 2004 v primerjavi z volitvami leta 2000 ter volitve 2008 v primerjavi z volitvami leta 2000 in 2004.

Sledil je podrobnejši pregled rezultatov volitev, kjer so razvidni tudi rezultati tistih kandidatov, ki so nas zanimali. Posebej smo analizirali kandidature dotedanjih poslancev in kandidature predsednikov strank. Pregled je razdeljen po posameznih volilnih letih.

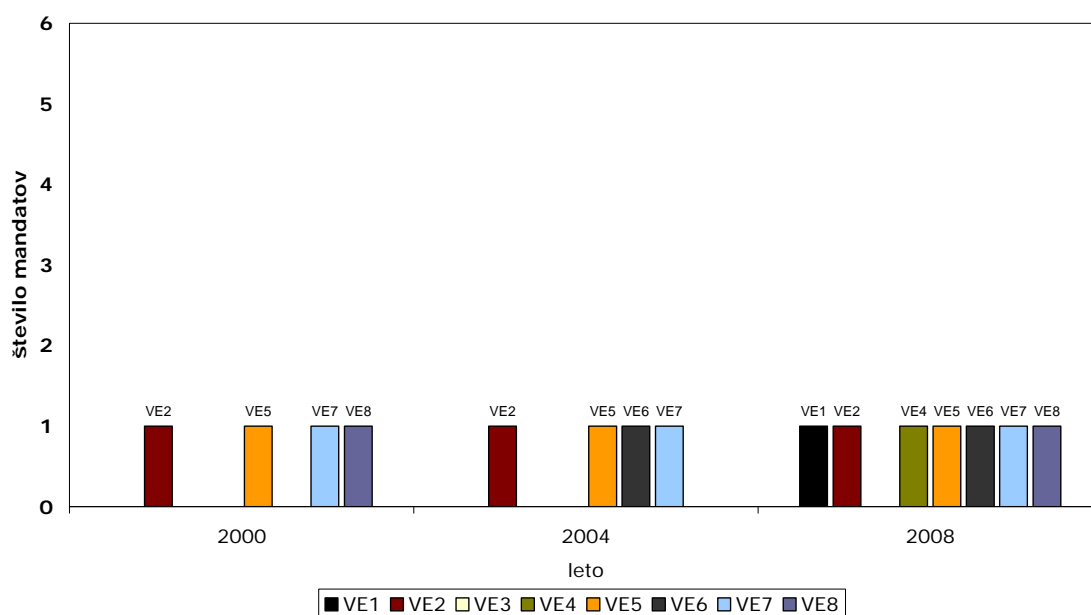
Pri volilnih rezultatih smo dodatno izpostavili tudi tiste kandidate oz. izvoljene poslance, ki so odstopali od večine drugih in so bili za rezultate naše analize tudi zanimivi – npr. prevzem okraja od prejšnjega poslanca, nadomestni poslanec, prestop poslanca v drugo poslansko skupino, ponovno izvoljen po vmesni neizvolitvi ipd.

Zaradi boljšega pregleda smo analizo razdelili v sklope, glede na posamezna mandatna obdobja, za vsako politično stranko posebej.

6.1 Desus

6.1.1 Pregled razdelitve mandatov

Slika 6.1: Prikaz gibanja števila mandatov stranke DESUS v posameznem volilnem letu

Vir: Volitve poslancev v Državni zbor 2000 (2000); Volitve v Državni zbor Republike Slovenije 2004 (2004); Volitve v Državni zbor 2008 (2008).

Iz slike 6.1 je razvidno, da stranka DESUS do sedaj še na nobenih volitvah ni osvojila več kot enega mandata v posamezni volilni enoti. Prav tako vidimo, da je stranki trikrat pripadel mandat v 2., 5. in 7. volilni enoti, dvakrat pa je stranki pripadel mandat v 8. volilni enoti. V preostalih volilnih enotah pa je stranki pripadel mandat samo enkrat.

Tabela 6.1: Pregled razdelitve mandatov stranke DESUS po posameznih volilnih okrajih in volilnih letih

			2000	2004	2008	Σ
Volilna enota 1	VO1	Jesenice				0
	VO2	Radovljica I			X	1
	VO3	Radovljica II				0
	VO4	Kranj I				0
	VO5	Kranj II				0
	VO6	Kranj II				0
	VO7	Tržič				0
	VO8	Škofja Loka I				0
	VO9	Škofja Loka II				0
	VO10	Kamnik				0
	VO11	Idrija				0
Volilna enota 2	VO1	Tolmin		X	X	2
	VO2	Piran				0
	VO3	Izola				0
	VO4	Koper I				0
	VO5	Koper II				0
	VO6	Sežana				0
	VO7	Ilirska Bistrica	X			1
	VO8	Postojna				0
	VO9	Nova Gorica I				0
	VO10	Nova Gorica II				0
	VO11	Ajdovščina				0
Volilna enota 3	VO1	Cerknica- Logatec				0
	VO2	Vrhnika				0
	VO3	LJ-Vič- Rudnik I				0
	VO4	LJ-Vič- Rudnik II				0
	VO5	LJ-Vič- Rudnik III				0
	VO6	LJ-Vič- Rudnik IV				0
	VO7	LJ-Center				0
	VO8	LJ-Šiška I				0
	VO9	LJ-Šiška II				0
	VO10	LJ-Šiška III				0
	VO11	LJ-Šiška IV				0
Volilna enota 4	VO1	Kočevje				0
	VO2	Ribnica				0
	VO3	Grosuplje				0
	VO4	Litija			X	1
	VO5	LJ-Moste- Polje I				0
	VO6	LJ-Moste- Polje II				0
	VO7	LJ-Moste- Polje III				0
	VO8	LJ- Bežigrad I				0
	VO9	LJ- Bežigrad II				0
	VO10	Domžale I				0
	VO11	Domžale II				0
Volilna enota 5	VO1	Šentjur				0
	VO2	Celje I				0
	VO3	Celje II				0
	VO4	Žalec I	X	X		2
	VO5	Žalec II				0
	VO6	Mozirje				0
	VO7	Velenje I				0
	VO8	Velenje II				0
	VO9	Slovenj Gradec			X	1
	VO10	Ravne na Koroškem				0
	VO11	Dravograd- Radlje				0
Volilna enota 6	VO1	Črnomelj- Metlika				0
	VO2	Novo mesto I				0
	VO3	Novo mesto II				0
	VO4	Trebnje		X	X	2
	VO5	Brežice				0
	VO6	Krško				0
	VO7	Sevnica				0
	VO8	Laško				0
	VO9	Hrastnik				0
	VO10	Trbovlje				0
	VO11	Zagorje				0
Volilna enota 7	VO1	Šmarje pri Jelšah				0
	VO2	Slovenska Bistrica				0
	VO3	Slovenske Konjice				0
	VO4	Ruše	X	X	X	3
	VO5	Maribor I				0
	VO6	Maribor II				0
	VO7	Maribor III				0
	VO8	Maribor IV				0
	VO9	Maribor V				0
	VO10	Maribor VI				0
	VO11	Maribor VII				0
Volilna enota 8	VO1	Lendava				0
	VO2	Ormož				0
	VO3	Ljutomer			X	1
	VO4	Murska Sobota I				0
	VO5	Murska Sobota II				0
	VO6	Gornja Radgona				0
	VO7	Lenart				0
	VO8	Pesnica	X			1
	VO9	Ptuj I				0
	VO10	Ptuj II				0
	VO11	Ptuj III				0

Vir: Volitve poslancev v Državni zbor 2000 (2000); Volitve v Državni zbor Republike Slovenije 2004 (2004); Volitve v Državni zbor 2008 (2008).

Iz tabele 6.1 je razvidno, da je za stranko DESUS najuspešnejši 4. volilni okraj 7. volilne enote (Ruše), saj ima kar tri zaporedne mandate. S po dvema

zaporednima mandatoma sledita 4. volilni okraj 6. volilne enote (Trebnje) in 1. volilni okraj 2. volilne enote (Tolmin). Enako uspešen je tudi 4. volilni okraj 5. volilne enote (Žalec I), vendar le-ta ni bil uspešen na zadnjih volitvah. Ostali okraji, ki so stranki Desus prinesli mandat, so bili do sedaj uspešni enkrat.

Sledi podrobnejši pregled rezultatov volitev po posameznih volilnih letih, kjer so razvidni tudi rezultati tistih kandidatov, ki so nas zanimali.

6.1.2 Volitve 2000

Stranka DESUS je na volitvah v Državni zbor Republike Slovenije leta 2000 osvojila 55 643 glasov, kar je predstavljalo 5,17 %. S tem rezultatom so osvojili 4 mandate (Volitve poslancev v Državni zbor 2000).

Tabela 6.2: Število in delež glasov stranke DESUS po posameznih volilnih enotah v volilnem letu 2000

		Volilna enota 1/	Volilna enota 2/	Volilna enota 3/ Lj. Center	Volilna enota 4/ Lj. Bežigrad	Volilna enota 5/ Celje	Volilna enota 6/ Novo mesto	Volilna enota 7/ Maribor	Volilna enota 8/ Ptuj
	Slovenija	Kranj	Postojna						
DESUS	55.634 5,17 %	4.656 3,38 %	8.479 6,48 %	4.557 3,22 %	4.167 2,83 %	9.846 7,19 %	7.261 5,54 %	8.658 6,88 %	8.010 6,39 %

Vir: Volitve poslancev v Državni zbor 2000 (2000).

Iz tabele 6.2 lahko razberemo, da so stranki DESUS pripadli mandati v 2., 5., 7. in 8. volilni enoti.

V nadaljevanju si oglejmo, katerim kandidatom stranke DESUS so pripadli ti mandati.

Tabela 6.3: Izvoljeni kandidati stranke DESUS, volilno leto 2000

Izvoljeni kandidati	V.E.	V.O.	%
Vojko Čeligoj	2	7	15,16
Anton Delak *	5	4	11,37
Franc Lenko*	5	5	10,05
Ivan Kebrič	7	4	9,81
Valentin Pohorec	8	8	11,27

Opomba: Z zvezdico () so označeni tisti kandidati, ki niso bili poslanci celoten mandat.*

Vir: Volitve poslancev v Državni zbor 2000 (2000).

Iz tabele 6.3 je razvidno, da so bili v volilnem letu 2000 na listi DESUS izvoljeni naslednji kandidati: **Vojko Čeligoj** (Ilirska Bistrica), ***Anton Delak** (Žalec I), ki ga med mandatom nadomestil ***Franc Lenko** (Žalec II), **Ivan Kebrič** (Ruše) in **Valentin Pohorec** (Pesnica).

6.1.3 Volitve 2004

Leta 2002 je stranka DESUS dobila novega predsednika. Janka Kušarja, ki je stranko vodil med letoma 1999 in 2002, je nasledil Anton Rous (DESUS 2010).

Stranka DESUS je na volitvah v Državni zbor Republike Slovenije leta 2004 osvojila 39 150 glasov, kar je predstavljalo 4,04 %. S tem rezultatom so osvojili 4 mandate (Volitve v Državni zbor Republike Slovenije 2004).

Tabela 6.4: Število in delež glasov stranke DESUS po posameznih volilnih enotah v volilnem letu 2004

	Slovenija	VE 1	VE 2	VE 3	VE 4	VE 5	VE 6	VE 7	VE 8
		Kranj	Postojna	Ljubljana Center	Ljubljana Bežigrad	Celje	Novo mesto	Maribor	Ptuj
	39.150	3.165	5.825	3.549	3.141	6.116	5.502	6.810	5.042
DeSUS	4,04 %	2,54 %	5,05 %	2,76 %	2,37 %	4,89 %	4,80 %	5,93 %	4,45 %

Vir: Volitve v Državni zbor Republike Slovenije 2004 (2004).

Iz tabele 6.4 je razvidno, da so stranki DESUS pripadli mandati v 2., 5., 6. in 7. volilni enoti.

V nadaljevanju si oglejmo, katerim kandidatom stranke DESUS so pripadli ti mandati ter ostale kandidate stranke DESUS, ki so pomembni za našo analizo.

Tabela 6.5: Pomembni kandidati stranke DESUS, volilno leto 2004

Kandidat	Funkcija	Izvoljen?	V.E.	V.O.	Stalno prebivališče v V.E	%
Vasja Klavora		Da	2	1	Da	10,06
Ivan Jelen		Da	5	4	Da	6,75
Franc Žnidaršič		Da	6	4	Da	13,4
Anton Rous	predsednik	Ne	7	3	Da	2,5
Vili Rezman		Da	7	4	Da	13,53
Valentin Pohorec	Poslanec	Ne	8	8	Da	8,72

Vir: Volitve v Državni zbor Republike Slovenije 2004 (2004).

Leta 2004 so bili na listi stranke DESUS izvoljeni naslednji kandidati:

Vasja Klavora (Tolmin). Zanimivo je, da je 7. volilni okraj (Ilirska Bistrica), na katerem je stranka DESUS osvojila mandat leta 2000, dosegel drugi najboljši rezultat stranke v tej volilni enoti (6,64%), četudi v njem ni kandidiral dotedanji poslanec (Anton Čeligoj).

Ivan Jelen (Žalec I), ki je kandidiral v volilnem okraju dotedanjega poslanca Antona Delaka, katerega pa je leta 2002 nadomestil Franc Lenko. Ni zanemarljivo tudi dejstvo, da je volilni okraj Žalec II tudi to leto dosegel drugi najboljši rezultat stranke v 5. volilni enoti (5,68%).

Franc Žnidaršič (Trebnje). Stranka DESUS na volitvah leta 2000 v tej (6.) volilni enoti ni osvojila mandata, kljub temu, da je tudi takrat v tem volilnem okraju (Trebnje) dosegla najboljši rezultat te volilne enote (11,99%). Kandidat takrat pa je bil prav tako Franc Žnidaršič.

Vili Rezman (Ruše), ki je kandidiral namesto prejšnjega poslanca iz istega volilnega okraja Ivana Kebriča.

Oglejmo si še preostale pomembne kandidate za našo analizo:

Valentin Pohorec, poslanec iz mandatnega obdobja 2000-2004 na teh volitvah ni bil izvoljen. Tudi če bi stranki pripadel mandat v 8. volilni enoti, Valentin Pohorec (8,72%) ne bi bil izvoljen, ker ga je prehitela kandidatka

Marija Gjerkeš-Dugonik, ki je v 3. volilnem okraju te volilne enote dosegla 9,05%.

Predsednik stranke Anton Rous je kandidiral v okraju Slovenske Konjice in dosegel 2,50 %, kar je najslabši rezultat stranke v tej volilni enoti. To je bil tudi najslabši volilni okraj leta 2000, ko je stranka dobila 4,43%. (Volitve v Državni zbor Republike Slovenije 2004).

V stranki DESUS leta 2004 ni bil izvoljen noben poslanec iz mandatnega obdobja 2000-2004, prav tako ni bil izvoljen predsednik stranke. Vsi izvoljeni kandidati so imeli stalno prebivališče v volilni enoti, v kateri so kandidirali.

6.1.4 Volitve 2008

Leta 2005 je stranka DESUS dobila novega predsednika. Antona Rousa, ki je stranko vodil med letoma 2002 in 2005, je nasledil Karel Erjavec (DESUS 2010).

Stranka DESUS je na volitvah v Državni zbor Republike Slovenije leta 2008 osvojila 78 353 glasov, kar je predstavljalo 7,45 %. S tem rezultatom so osvojili 7 mandatov (Volitve v Državni zbor 2008).

Tabela 6.6: Število in delež glasov stranke DESUS po posameznih volilnih enotah v volilnem letu 2008

	Slovenija	VE 1	VE 2	VE 3	VE 4	VE 5	VE 6	VE 7	VE 8
		Kranj	Postojna	Ljubljana Center	Ljubljana Bežigrad	Celje	Novo mesto	Maribor	Ptuj
	78.353	8.893	8.509	7.009	7.962	13.308	10.751	12.885	9.036
DESUS	7,45 %	6,67 %	6,78 %	4,90 %	5,42 %	9,90 %	8,70 %	10,37 %	7,50 %

Vir: Volitve v Državni zbor 2008 (2008).

Iz tabele 6.6 je razvidno, da so stranki DESUS pripadli mandati vseh, razen 3. volilni enoti.

Tabela 6.7: Pomembni kandidati stranke DESUS v volilnem letu 2008

Kandidat	Funkcija	Izvoljen?	V.E.	V.O.	stalno prebivališče v V.E.	%
Anton Urh		Da	1	2	Da	8,71
Vasja Klavora	poslanec	Da	2	1	Da	9,01
Joško Godec		Da	4	4	Da	7,03
Karl Viktor Erjavec	predsednik	Ne	5	4	Ne	15,77
Matjaž Zanoškar		Da	5	9	Da	18,97
Franc Žnidaršič	poslanec	Da	6	4	Da	16,96
Vili Rezman	poslanec	Da	7	4	Da	17,55
Franc Jurša		Da	8	3	Da	21,74

Vir: Volitve v Državni zbor 2008 (2008).

V tabeli 6.7 vidimo, da so bili leta 2008 na listi DESUS izvoljeni naslednji kandidati: **Anton Urh** (Radovljica I); **Vasja Klavora** (Tolmin), ki je bil ponovno izvoljen v istem volilnem okraju kot leta 2004; **Joško Godec** (Litija); **Matjaž Zanoškar** (Slovenj Gradec); **Franc Žnidaršič** (Trebnje), ki je bil ponovno izvoljen v istem volilnem okraju kot leta 2004; **Vili Rezman** (Ruše), ki je bil ponovno izvoljen v istem volilnem okraju kot leta 2004 ter **Franc Jurša** (Ljutomer).

Ivan Jelen (poslanec v mandatnem obdobju 2000-2004) na volitvah 2008 ni nastopil. V volilnem okraju Žalec I, kjer je bil Ivan Jelen izvoljen leta 2000, pred njim pa je v tem volilnem okraju stranko DESUS zastopal Anton Delak, je kandidiral **predsednik stranke DESUS Karel Erjavec**. Čeprav je dosegel nadpovprečni rezultat (15,77 %), mu mandat zaradi načina razdelitve glasov ni pripadel. Boljši od njega je bil namreč Matjaž Zanoškar (18,79 %).

Stranka DESUS je v primerjavi z volitvami leta 2004 na volitvah leta 2008 izboljšala svoj rezultat. Vsi poslanci iz mandatnega obdobja 2004-2008, ki so nastopili na volitvah leta 2008, so bili ponovno izvoljeni (Klavora, Žnidaršič in Rezman). Vsi izvoljeni kandidati so imeli v času volitev 2008 stalno prebivališče v volilni enoti, v kateri so kandidirali.

Izpostaviti je potrebno tudi, da je **predsednik stranke, Karel Erjavec**, nastopil v za stranko DESUS zelo uspešnem volilnem okraju (trije zaporedni mandati), vendar ni bil izvoljen. Dosegel je sicer nadpovprečni rezultat, vendar mu mandat ni pripadel. Boljši od njega je bil Matjaž Zanoškar. Karel Erjavec ni imel stalnega prebivališča v volilni enoti, v kateri je kandidiral (Volitve v Državni zbor 2008).

6.1.5 Raziskovalne ugotovitve za stranko DESUS

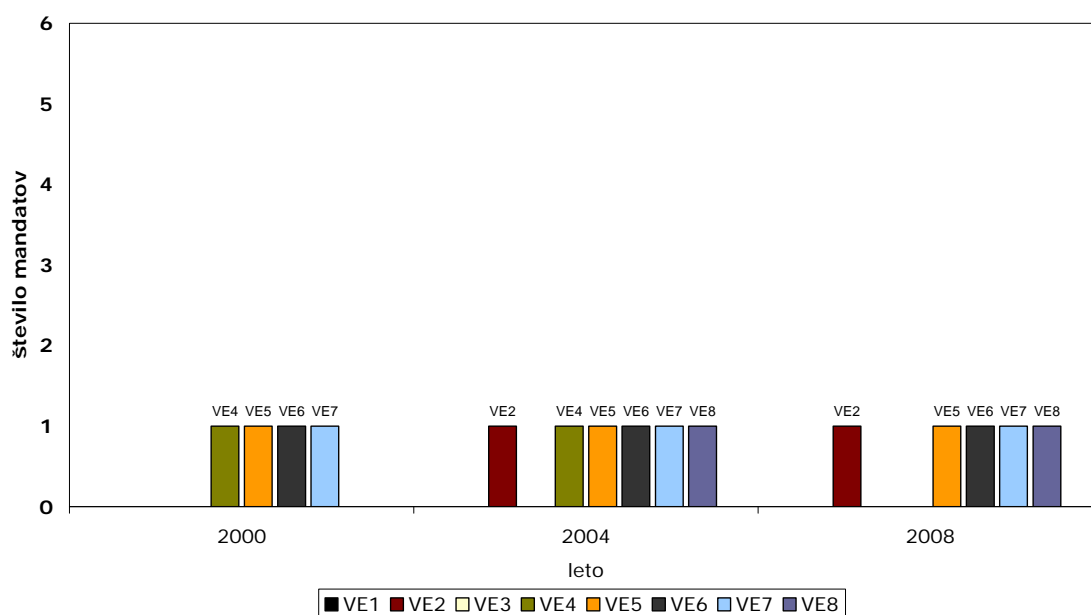
- Vsi izvoljeni kandidati stranke DESUS so imeli tako na volitvah 2004, kot tudi leta 2008, prijavljeno stalno prebivališče v volilni enoti, v kateri so kandidirali.
- Ponovno izvoljeni poslanci so bili vsi (trije), ki so kandidirali, razen Valentina Pohorca, ki na volitvah leta 2004 ni bil izvoljen.
- Noben predsednik stranke DESUS še ni bil izvoljen v parlament. Anton Rous je leta 2004 kandidiral v za stranko najslabšem volilnem okraju glede na prejšnje volitve, a ni bil uspešen. Karel Erjavec je leta 2008 kandidiral v za stranko najboljšem okraju glede na zadnje tri volitve, a prav tako ni bil uspešen. Anton Rous je imel prijavljeno stalno prebivališče v volilni enoti v kateri je kandidiral, Karel Erjavec pa ne. Stranka DESUS je spremenila strategijo postavljanja predsednika v volilni okraj, vendar tudi po spremembi ni bila uspešna.
- Stranka DESUS do sedaj še na nobenih volitvah ni osvojila več kot en mandat v posamezni volilni enoti.
- Za stranko DESUS je najuspešnejši volilni okraj Ruše, s tremi zaporednimi izvolitvami, ki ga je Vili Rezman »prevzel« od prejšnjega poslanca Ivana Kebriča, ki leta 2004 ni več kandidiral.
- S po dvema zaporednima izvolitvama sledita okraja Trebnje in Tolmin. V obeh okrajih sta bila obakrat izvoljena ista kandidata. Franc Žnidaršič v Trebnjem in Vasja Klavora v Tolminu.

- Dva mandata sta stranki DESUS pripadla tudi v volilnem okraju Žalec I, vendar le-ta ni bil uspešen na volitvah 2008.
- Ostali okraj, ki so strani Desus prinesli mandat, so bili do sedaj uspešni enkrat.

6.2 Slovenska nacionalna stranka – SNS

6.2.1 Pregled razdelitve mandatov

Slika 6.2: Prikaz gibanja števila mandatov stranke SNS v posameznem volilnem letu

Vir: Volitve poslancev v Državni zbor 2000 (2000); Volitve v Državni zbor Republike Slovenije 2004 (2004); Volitve v Državni zbor 2008 (2008).

Iz slike 6.2 je razvidno, da stranka SNS do sedaj še na nobenih volitvah ni osvojila več kot en mandat v posamezni volilni enoti. Za stranko SNS so bili s po tremi mandati najuspešnejše 5., 6. in 7. volilna enota, dva mandata pa sta stranki pripadla v 2., 4. in 8. volilni enoti.

Tabela 6.8: Pregled razdelitve mandatov stranke SNS po posameznih volilnih okrajih in volilnih letih

			2000	2004	2008	Σ
Volilna Enota 1	VO1	Jesenice				0
	VO2	Radovljica I				0
	VO3	Radovljica II				0
	VO4	Kranj I				0
	VO5	Kranj II				0
	VO6	Kranj II				0
	VO7	Tržič				0
	VO8	Škofja Loka I				0
	VO9	Škofja Loka II				0
	VO10	Kamnik				0
	VO11	Idrija				0
Volilna Enota 2	VO1	Tolmin				0
	VO2	Piran				0
	VO3	Izola				0
	VO4	Koper I				0
	VO5	Koper II				0
	VO6	Sežana		X	X	2
	VO7	Ilirska Bistrica				0
	VO8	Postojna				0
	VO9	Nova Gorica I				0
	VO10	Nova Gorica II				0
	VO11	Ajdovščina				0
Volilna Enota 3	VO1	Cerknica- Logatec				0
	VO2	Vrhnika				0
	VO3	LJ-Vič- Rudnik I				0
	VO4	LJ-Vič- Rudnik II				0
	VO5	LJ-Vič- Rudnik III				0
	VO6	LJ-Vič- Rudnik IV				0
	VO7	LJ-Center				0
	VO8	LJ-Šiška I				0
	VO9	LJ-Šiška II				0
	VO10	LJ-Šiška III				0
	VO11	LJ-Šiška IV				0
Volilna Enota 4	VO1	Kočevje				0
	VO2	Ribnica				0
	VO3	Grosuplje				0
	VO4	Litija				0
	VO5	LJ-Moste- Polje I				0
	VO6	LJ-Moste- Polje II	X	X		2
	VO7	LJ-Moste- Polje III				0
	VO8	LJ- Bežigrad I				0
	VO9	LJ- Bežigrad II				0
	VO10	Domžale I				0
	VO11	Domžale II				0
Volilna enota 5	VO1	Šentjur				0
	VO2	Celje I				0
	VO3	Celje II				0
	VO4	Žalec I				0
	VO5	Žalec II				0
	VO6	Mozirje				0
	VO7	Velenje I				0
	VO8	Velenje II				0
	VO9	Slovenj Gradec	X			1
	VO10	Ravne na Koroškem				0
	VO11	Dravograd- Radlje		X	X	2
Volilna enota 6	VO1	Črnomelj- Metlika				0
	VO2	Novo mesto I				0
	VO3	Novo mesto II				0
	VO4	Trebnje				0
	VO5	Brežice				0
	VO6	Krško				0
	VO7	Sevnica				0
	VO8	Laško				0
	VO9	Hrastnik				0
	VO10	Trbovlje	X	X	X	3
	VO11	Zagorje				0
Volilna enota 7	VO1	Šmarje pri Jelšah				0
	VO2	Slovenska Bistrica				0
	VO3	Slovenske Konjice				0
	VO4	Ruše				0
	VO5	Maribor I				0
	VO6	Maribor II		X	X	2
	VO7	Maribor III				0
	VO8	Maribor IV				0
	VO9	Maribor V				0
	VO10	Maribor VI	X			1
	VO11	Maribor VII				0
Volilna enota 8	VO1	Lendava				0
	VO2	Ormož				0
	VO3	Ljutomer				0
	VO4	Murska Sobota I			X	1
	VO5	Murska Sobota II				0
	VO6	Gornja Radgona				0
	VO7	Lenart				0
	VO8	Pesnica		X		1
	VO9	Ptuj I				0
	VO10	Ptuj II				0
	VO11	Ptuj III				0

Vir: Volitve poslancev v Državni zbor 2000 (2000); Volitve v Državni zbor Republike Slovenije 2004 (2004); Volitve v Državni zbor 2008 (2008).

Iz tabele 6.8 je razvidno, da je za stranko SNS najuspešnejši volilni okraj Trbovlje, s tremi zaporednimi izvolitvami. S po dvema zaporednima izvolitvama

sledijo okraji Sežana, Ravne na Koroškem in Maribor II. Dve zaporedni izvolitvi je imel tudi okraj Ljubljana Moste Polje II, vendar na volitvah 2008 temu okraju ni pripadel mandat. Ostali okraji, ki so strani SNS prinesli mandat, so bili do sedaj uspešni enkrat.

Pomembno pa je izpostaviti, da stranka SNS velikokrat kandidira svoje kandidate v dva volilna okraja. V analizi se je upošteval tisti okraj, ki je imel večji delež.

6.2.2 Volitve 2000

Stranka SNS je na volitvah v Državni zbor Republike Slovenije leta 2000 osvojila 47 215 glasov, kar je predstavljalo 4,39 %. S tem rezultatom so osvojili 4 mandate (Volitve poslancev v Državni zbor 2000).

Tabela 6.9: Število in delež glasov stranke SNS po posameznih volilnih enotah v volilnem letu 2000

		Volilna enota 1/	Volilna Enota 2/	Volilna enota 3/ Lj. Center	Volilna enota 4/ Lj. Bežigrad	Volilna enota 5/ Celje	Volilna enota 6/ Novo mesto	Volilna enota 7/ Maribor	Volilna enota 8/ Ptuj
	Slovenija	Kranj	Postojna						
SNS	47.214 4,39 %	4.242 3,08 %	5.979 4,57 %	5.312 3,75 %	7.308 4,96 %	6.945 5,07 %	6.005 4,58 %	6.547 5,20 %	4.876 3,89 %

Vir: Volitve poslancev v Državni zbor 2000 (2000).

Iz tabele 6.9 lahko razberemo, da so, glede na volilni rezultat, stranki pripadli mandati v 4., 5., 6. in 7. volilni enoti.

V nadaljevanju si oglejmo, katerim kandidatom stranke SNS so pripadli ti mandati.

Tabela 6.10: Izvoljeni kandidati stranke SNS, volilno leto 2000

Poslanci	V.E.	V.O.	%
Zmago Jelinčič Plemeniti	4	6	10,33
	4	7	8,30
Sonja Areh Lavrič	5	9	7,23
Bogdan Barovič	6	9	6,66
	6	10	10,7
Sašo Peče	7	6	8,69
	7	10	8,77

Vir: Volitve poslancev v Državni zbor 2000 (2000).

Iz tabele 6.10 lahko razberemo, da so bili leta 2000 na listi stranke SNS izvoljeni naslednji kandidati: **Zmago Jelinčič Plemeniti**, ki je kandidiral v dveh okrajih – Ljubljana Moste Polje II in Ljubljana Moste Polje III; **Sonja Areh Lavrič** (Slovenj Gradec); **Bogdan Barovič**, ki je kandidiral v dveh volilnih okrajih – Hrastnik in Trbovlje ter **Sašo Peče**, ki je prav tako kandidiral v dveh volilnih okrajih - Maribor II in Maribor VI.

6.2.3 Volitve 2004

Stranka SNS je na volitvah v Državni zbor Republike Slovenije leta 2004 osvojila 60 750 glasov, kar je predstavljalo 6,27 %. S tem rezultatom so osvojili 6 mandatov (Volitve v Državni zbor Republike Slovenije 2004)

Tabela 6.11: Število in delež glasov stranke SNS po posameznih volilnih enotah v volilnem letu 2004

		VE 1	VE 2	VE 3	VE 4	VE 5	VE 6	VE 7	VE 8
	Slovenija	Kranj	Postojna	Ljubljana Center	Ljubljana Bežigrad	Celje	Novo mesto	Maribor	Ptuj
	60.750	5.780	6.146	6.306	7.134	10.826	7.824	10.570	6.164
SNS	6,27 %	4,65 %	5,33 %	4,90 %	5,38 %	8,65 %	6,83 %	9,20 %	5,44 %

Vir: Volitve v Državni zbor Republike Slovenije 2004 (2004).

Iz tabele 6.11 lahko razberemo, da so v volilnem letu 2004 stranki SNS pripadli mandati vseh, razen 1. in 3. volilni enoti.

V nadaljevanju si oglejmo, katerim kandidatom stranke SNS so pripadli ti mandati.

Tabela 6.12: Izvoljeni kandidati stranke SNS, volilno leto 2004

Kandidat	Funkcija	Izvoljen?	V.E.	V.O.	Stalno prebivališče v V.E.	%
Srečko Prijatelj		Da	2	6	Da	7,4
Barbara Žgajner Tavš		Da	4	6	Ne	6,42
Zmago Jelinčič Plemeniti	poslanec	Da	5	9	Ne	8,35
			5	11	ne	15,17
Bogdan Barovič	poslanec	Da	6	10	da	29,38
Sašo Peče	poslanec	Da	7	6	da	13,95
			7	10	da	13,67
Boštjan Zagorac		Da	8	8	ne	6,88

Vir: Volitve v Državni zbor Republike Slovenije 2004 (2004).

Iz tabele 6.12 lahko razberemo, da so bili leta 2004 na listi stranke SNS izvoljeni naslednji kandidati: **Srečko Prijatelj** (Sežana); **Barbara Žgajner Tavš** (Ljubljana Moste Polje II), ki je nastopila v volilnem okraju, v katerem je bil na preteklih volitvah izvoljen Zmago Jelinčič Plemeniti. Barbara Žgajnar Tavš ni imela stalnega prebivališča v volilni enoti, v kateri je bila izvoljena. **Zmago Jelinčič Plemeniti**, ki je kandidiral v dveh volilnih okrajih - Žalec II in Slovenj Gradec. V slednjem sta leta 2000 kandidirala Sonja Areh Lavrič (9. volilni okraj, 7,23 %) in Frančišek Pozdravnik (11. volilni okraj, 6.47 %). Zmago Jelinčič Plemeniti ni imel stalnega prebivališča v volilni enoti, v kateri je bil izvoljen. **Bogdan Barovič** (Trbovlje); **Sašo Peče**, ki je kandidiral v dveh volilnih okrajih – Maribor II in Maribor VI in **Boštjan Zagorac** (Pesnica), ki je kandidiral v volilnem okraju, kjer je na preteklih volitvah kandidiral Vlado Marinič in dosegel 8,54 % (celotna volilna enota pa 3,89 %). Boštjan Zagorac ni imel stalnega prebivališča v volilni enoti, v kateri je bil izvoljen.

Sonja Areh Lavrič, poslanka prejšnjega sklica Državnega zbora, na teh volitvah ni nastopila, v »njenem« okraju je kandidiral predsednik stranke.

V stranki SNS so bili leta 2004 ponovno izvoljeni vsi trije poslanci, ki so kandidirali (Jelinčič, Peče in Barovič). Polovica izvoljenih kandidatov ni imela stalnega prebivališča v volilni enoti, v kateri je kandidirala.

Čeprav to ni predmet preučevanja, ne gre zanemariti še naslednje ugotovitve, in sicer, da je stranka veliko kandidatov kandidirala v dva volilna okraja:

- VE1 je bilo takih pet kandidatov,
- VE2 so bili taki trije kandidati,
- VE3 so bili taki štirje kandidati,
- VE4 so bili taki štirje kandidati,
- VE5 so bili taki trije kandidati,
- VE6 sta bila taka dva kandidata,
- VE7 je bilo takih pet kandidatov,
- VE8 so bili taki štirje kandidati (Volitve v Državni zbor Republike Slovenije 2004).

Skupaj je stranka SNS na volitvah leta 2004 tako kandidirala 58 kandidatov, od tega je bilo kar 30 takih, ki so nastopili v dveh okrajih (51,7 %). Izmed izvoljenih kandidatov pa sta bila takšna dva – Zmago Jelinčič Plemeniti in Sašo Peče.

6.2.4 Volitve 2008

Januarja 2008 so iz poslanske skupine SNS izstopili trije vidni člani – Sašo Peče, Barbara Žgajnar Tavš in Boštjan Zagorac. Za en dan je izstopil tudi Bogdan Barovič, vendar si je čez noč premislil. Stranka SNS je mandatno obdobje 2004-2008 končala s tremi poslanci (Jelinčič, Barovič in Prijatelj), preostali trije pa so oblikovali novo stranko – Slovenska lipa.

Stranka SNS je na volitvah v Državni zbor Republike Slovenije leta 2008 osvojila 56 831 glasov, kar je predstavljalo 5,40 %. S tem rezultatom so osvojili 5 mandator (Volitve v Državni zbor 2008).

Tabela 6.13: Število in delež glasov stranke SNS po posameznih volilnih enotah v volilnem letu 2008

	Slovenija	VE 1	VE 2	VE 3	VE 4	VE 5	VE 6	VE 7	VE 8
		Kranj	Postojna	Ljubljana Center	Ljubljana Bežigrad	Celje	Novo mesto	Maribor	Ptuj
	56.832	6.405	6.077	5.413	6.191	8.774	8.181	7.678	8.113
SNS	5,40 %	4,80 %	4,84 %	3,78 %	4,21 %	6,52 %	6,62 %	6,18 %	6,73 %

Vir: Volitve v Državni zbor 2008 (2008).

Iz tabele 6.13 lahko razberemo, da so stranki SNS v volilnem letu 2008 pripadli mandati v 2., 5., 6., 7. in 8. volilni enoti.

V nadaljevanju si oglejmo, katerim kandidatom stranke SNS so pripadli ti mandati ter ostale kandidate stranke SNS, ki so pomembni za našo analizo.

Tabela 6.14: Pomembni kandidati stranke SNS, volilno leto 2008

Kandidat	Funkcija	Izvoljen?	V.E.	V.O.	Stalno prebivališče v V.E	%
Srečko Prijatelj	Poslanec	Da	2	6	Da	9,74
Roman Veras*		Ne	4	6	Ne	3,05
Zmago Jelinčič Plemeniti	poslanec	Da	5	9	Ne	8,66
			5	11	Ne	10,36
Bogdan Barovič	poslanec	Da	6	10	Da	14,95
Silven Majhenič		Da	7	6	Da	6,65
Sergej Čas*		Ne	7	10	Ne	4,91
Anton Kramberger*		Ne	8	8	Da	6,09
Miran Gyorek		Da	8	4	Da	8,82

Opomba: Z zvezdico (*) so označeni tisti kandidati, ki so kandidirali v okrajih, v katerih so bili v preteklosti izvoljeni poslanci, ki so zapustili poslansko skupino SNS, a na teh volitvah niso bili uspešni.

Vir: Volitve v Državni zbor 2008 (2008).

Iz tabele 6.14 lahko razberemo, da so bili leta 2008 na listi stranke SNS izvoljeni naslednji kandidati: **Srečko Prijatelj** (Sežana); **Zmago Jelinčič Plemeniti** (Žalec II in Slovenj Gradec); **Bogdan Barovič** (Trbovlje); **Silven Majhenič**

(Maribor II), ki je kandidiral v volilnem okraju, v katerem je bil na zadnjih dveh volitvah izvoljen nekdanji poslanec stranke SNS Sašo Peče in **Miran Gyorek** (Murska Sobota I).

Zanimivo pa je pogledati tudi, kdo je kandidiral v volilnih okrajih, ki so stranki SNS v preteklosti že prinesli mandate:

- ***Roman Veras** je kandidiral v okraju, kjer je bila na preteklih volitvah izvoljena bivša poslanka stranke SNS, Barbara Žgajnar Tavš. Stranki SNS zaradi preslabega volilnega rezultata v tej volilni enoti ni pripadel mandat in tudi če bi ji, bi le-tega dobil drug kandidat (Matjaž Peskar 4. in 5. volilni okraj) in ne Roman Veras. Roman Veras ni imel stalnega prebivališča v volilni enoti, v kateri je kandidiral.
- ***Sergej Čas** je kandidiral v okraju, kjer je bil na preteklih volitvah izvoljen bivši poslanec stranke SNS Sašo Peče. Stranki je v tej volilni enoti sicer pripadel mandat, vendar je zaradi boljšega rezultata v drugem volilnem okraju le-ta pripadal drugemu kandidatu. Sergej Čas je osvojil drugi najslabši rezultat v tej volilni enoti (4,91 %). Sergej Čas ni imel stalnega prebivališča v volilni enoti, v kateri je kandidiral. Je pa Sergej Čas vzpenjajoči se član stranke SNS, saj je bil na volitvah v Evropski parlament nosilec liste stranke SNS.
- ***Anton Kramberger** je kandidiral v okraju, kjer je bil na preteklih volitvah izvoljen bivši poslanec SNS Boštjan Zagorac. Stranki je v tej volilni enoti pripadel mandat, vendar je zaradi boljšega rezultata drugega volilnega okraja, le-ta pripadel drugemu kandidatu. Anton Kramberger je osvojil šele osmi najuspešnejši rezultat stranke v tej volilni enoti.

V stranki SNS so bili leta 2008 ponovno izvoljeni vsi trije poslanci, ki so kandidirali (Jelinčič, Prijatelj in Barovič).

Samo eden izmed izvoljen kandidatov ni imel stalnega prebivališča v volilni enoti, v kateri je kandidiral (Jelinčič).

6.2.5 Raziskovalne ugotovitve za stranko SNS

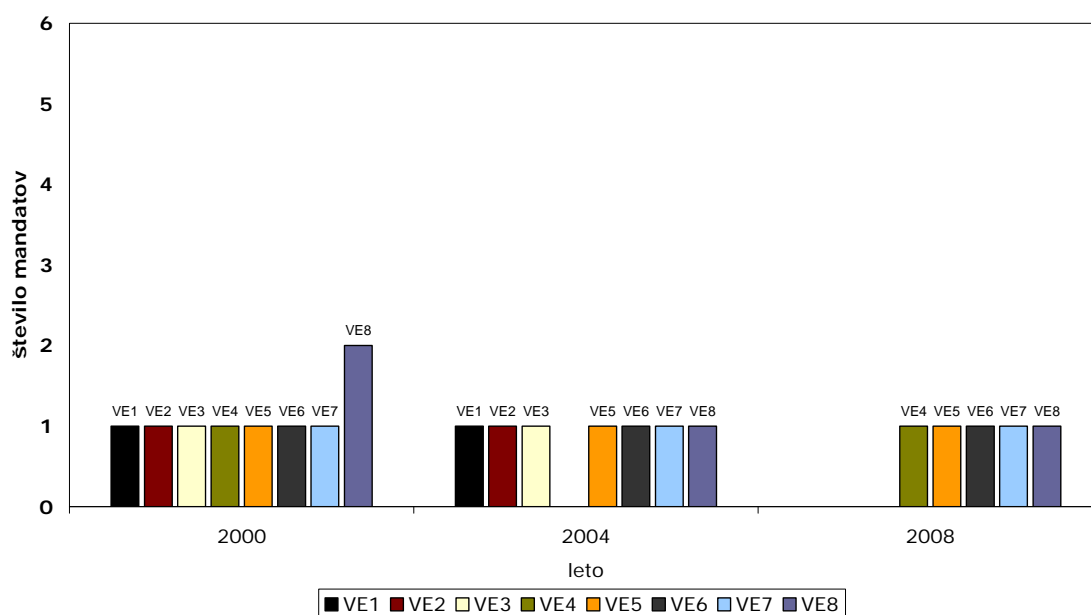
- V stranki SNS so bili tako na volitvah leta 2004, kot tudi na volitvah leta 2008 ponovno izvoljeni vsi poslanci, ki so kandidirali na isti listi že na vsaj enih preteklih volitvah.
- Zmago Jelinčič Plemeniti in Bogdan Barovič sta bila izvoljena dvakrat zaporedoma, leta 2004 in 2008.
- Sašo Peče, ki je stranko zapustil pred volitvami 2008, je bil ponovno izvoljen v letu 2004. Srečko Prijatelj pa je bil ponovno izvoljen leta 2008.
- Na volitvah 2004 polovica izvoljenih kandidatov ni imela stalnega prebivališča v volilni enoti, v kateri je kandidirala. Na volitvah 2008 je bil tak samo en kandidat.
- Ponovno izvoljeni kandidati vztrajajo v volilnih okrajih, ki so jim v preteklosti že prinesli mandat. Bogdan Barovič je leta 2000 kandidiral v dveh volilnih okrajih, od 2004 dalje pa samo še v enem.
- Sašo Peče je tako leta 2000, kot tudi leta 2004 kandidiral v dveh (istih) volilnih okrajih.
- Predsednik stranke, Zmago Jelinčič Plemeniti, pa je po kandidiranju v 4. volilni enoti, v 6. in 7. volilnem okraju leta 2000, le-te zapustil in od takrat dalje kandidiral v 5. volilni enoti, v 9. in 11. volilnem okraju. 9. volilni okraj je leta 2000 prinesel mandat takratni poslanki SNS Sonji Areh Lavrič, ki pa kasneje ni več kandidirala. Zmago Jelinčič Plemeniti že od volitev leta 2000 nikoli ni kandidiral v volilni enoti, kjer ima stalno prebivališče.
- Za stranko SNS je najuspešnejši okraj Trbovlje s tremi zaporednimi izvolitvami, kjer je vedno kandidiral Bogdan Barovič.
- S po dvema zaporednima izvolitvama sledijo okraji Sežana (vedno isti kandidat Srečko Prijatelj), Dravograd-Radlje (vedno isti kandidat Zmago Jelinčič Plemeniti) in Maribor II (enkrat Sašo Peče in enkrat Silven Majhenič).

- Stranka SNS do sedaj še na nobenih volitvah ni osvojila več kot enega mandata v posamezni volilni enoti, vendar ji je uspelo obdržati mandat v posamezni volilni enoti vsaj na dveh zaporednih volitvah.

6.3 Slovenska ljudska stranka - SLS

6.3.1 Pregled razdelitve mandatov

Slika 6.3: Prikaz gibanja števila mandatov stranke SLS v posameznem volilnem letu

Vir: Volitve poslancev v Državni zbor 2000 (2000); Volitve v Državni zbor Republike Slovenije 2004 (2004); Volitve v Državni zbor 2008 (2008).

Iz slike 6.3 je razvidno, da je stranka SLS od leta 2000 dalje na vsakih nadaljnjih volitvah izgubljala število mandatov. V vsaki volilni enoti je osvojila en mandat, razen leta 2000 v 8. volilni enoti, ko je osvojila dva mandata.

Tabela 6.15: Pregled razdelitve mandatov stranke SLS po posameznih volilnih okrajih in volilnih letih

			2000	2004	2008	Σ
Volilna enota 1	VO1	Jesenice				0
	VO2	Radovljica I				0
	VO3	Radovljica II				0
	VO4	Kranj I				0
	VO5	Kranj II				0
	VO6	Kranj II				0
	VO7	Tržič				0
	VO8	Škofja Loka I				0
	VO9	Škofja Loka II		X		1
	VO10	Kamnik				0
	VO11	Idrija	X			1
Volilna enota 2	VO1	Tolmin	X			1
	VO2	Piran				0
	VO3	Izola				0
	VO4	Koper I				0
	VO5	Koper II				0
	VO6	Sežana				0
	VO7	Ilirska Bistrica				0
	VO8	Postojna		X		1
	VO9	Nova Gorica I				0
	VO10	Nova Gorica II				0
	VO11	Ajdovščina				0
Volilna enota 3	VO1	Cerkljica - Logatec	X	X		2
	VO2	Vrhnika				0
	VO3	LJ-Vič- Rudnik I				0
	VO4	LJ-Vič- Rudnik II				0
	VO5	LJ-Vič- Rudnik III				0
	VO6	LJ-Vič- Rudnik IV				0
	VO7	LJ-Center				0
	VO8	LJ-Šiška I				0
	VO9	LJ-Šiška II				0
	VO10	LJ-Šiška III				0
	VO11	LJ-Šiška IV				0
Volilna enota 4	VO1	Kočevje				0
	VO2	Ribnica				0
	VO3	Grosuplje				0
	VO4	Litija	X		X	2
	VO5	LJ-Moste- Polje I				0
	VO6	LJ-Moste- Polje II				0
	VO7	LJ-Moste- Polje III				0
	VO8	LJ- Bežigrad I				0
	VO9	LJ- Bežigrad II				0
	VO10	Domžale I				0
	VO11	Domžale II				0
Volilna enota 5	VO1	Šentjur	X			1
	VO2	Celje I				0
	VO3	Celje II				0
	VO4	Žalec I				0
	VO5	Žalec II				0
	VO6	Mozirje		X	X	2
	VO7	Velenje I				0
	VO8	Velenje II				0
	VO9	Slovenj Gradec				0
	VO10	Ravne na Koroškem				0
	VO11	Dravograd- Radlje				0
Volilna enota 6	VO1	Črnomelj- Metlika	X			1
	VO2	Novo mesto I				0
	VO3	Novo mesto II				0
	VO4	Trebnje				0
	VO5	Brežice				0
	VO6	Krško			X	1
	VO7	Sevnica		X		1
	VO8	Laško				0
	VO9	Hrastnik				0
	VO10	Trbovlje				0
	VO11	Zagorje				0
Volilna enota 7	VO1	Šmarje pri Jelšah				0
	VO2	Slovenska Bistrica				0
	VO3	Slovenske Konjice				0
	VO4	Ruše				0
	VO5	Maribor I				0
	VO6	Maribor II				0
	VO7	Maribor III	X	X	X	3
	VO8	Maribor IV				0
	VO9	Maribor V				0
	VO10	Maribor VI				0
	VO11	Maribor VII				0
Volilna enota 8	VO1	Lendava				0
	VO2	Ormož	X			1
	VO3	Ljutomer				0
	VO4	Murska Sobota I				0
	VO5	Murska Sobota II			X	1
	VO6	Gornja Radgona				0
	VO7	Lenart	X	X		2
	VO8	Pesnica				0
	VO9	Ptuj I				0
	VO10	Ptuj II				0
	VO11	Ptuj III				0

*Radovan Žerjav je kandidiral v dveh volilnih okrajih, za rezultat smo upoštevali tistega, ki je uporabljen v uradni objavi.

Vir: Volitve poslancev v Državni zbor 2000 (2000); Volitve v Državni zbor Republike Slovenije 2004 (2004); Volitve v Državni zbor 2008 (2008).

Iz tabele 6.15 je razvidno, da je za stranko SLS najuspešnejši volilni okraj Maribor III s tremi zaporednimi osvojenimi mandati. Dva zaporedna mandata je

stranka SLS osvojila tudi volilnem okraju Mozirje. Stranka SLS je na volitvah leta 2000 in 2004 osvojila dva zaporedna mandata v Ceknici-Logatcu in Lenartu, vendar leta 2008 tam ni osvojila mandata. Je pa ponovno osvojila mandat v Litiji, ki ga je imela že leta 2000. Ostali okraji, ki so stranki SLS prinesli mandat, so bili do sedaj uspešni enkrat.

6.3.2 Volitve 2000

Stranka SLS je na volitvah v Državni zbor Republike Slovenije leta 2000 osvojila 102 691 glasov, kar je predstavljalo 9,54 %. S tem rezultatom so osvojili 9 mandatov (Volitve poslancev v Državni zbor 2000).

Tabela 6.16: Število in delež glasov stranke SLS po posameznih volilnih enotah v volilnem letu 2000

		Volilna enota 1/	Volilna enota 2/	Volilna enota 3/ Lj. Center	Volilna enota 4/ Lj. Bežigrad	Volilna enota 5/ Celje	Volilna enota 6/ Novo mesto	Volilna enota 7/ Maribor	Volilna enota 8/ Ptuj
	Slovenija	Kranj	Postojna	Center	Bežigrad	Celje	Novo mesto	Maribor	Ptuj
SLS	102.691 9,54 %	12.307 8,94 %	11.227 8,58 %	7.504 5,30 %	10.369 7,03 %	14.394 10,51 %	17.309 13,21 %	13.945 11,09 %	15.636 12,47 %

Vir: Volitve poslancev v Državni zbor 2000 (2000).

Iz tabele 6.16 je razvidno, da so stranki SLS pripadli mandati v vseh volilnih enotah, v 8. volilni enoti celo dva.

V nadaljevanju si oglejmo, katerim kandidatom stranke SLS so pripadli ti mandati.

Tabela 6.17: Izvoljeni kandidati stranke SLS, volilno leto 2000

Poslanci	V.E.	V.O.	%
Janez Podobnik	1	11	21,43
Ivan Božič	2	1	12,45
Stanislav Brenčič	3	1	11,19
Franci Rokavec	4	4	18,34
Jurij Malovrh	5	1	24,05
Andrej Fabjan	6	1	27,28
Franc Kangler	7	7	20,38
Vili Trofenik	8	2	23,29
Janez Kramberger	8	7	27,91

Vir: Volitve poslancev v Državni zbor 2000 (2000).

Iz tabele 6.17 je razvidno, da so bili leta 2000 na listi stranke SLS izvoljeni naslednji kandidati: **Janez Podobnik** (Idrija); **Ivan Božič** (Tolmin); **Stanislav Brenčič** (Cerknica-Logatec); **Franci Rokavec** (Litija); **Jurij Malovrh** (Šentjur); **Andrej Fabjan** (Črnomelj-Metlika); **Franc Kangler** (Maribor III); **Vili Trofenik** (Ormož) in **Janez Kramberger** (Lenart).

6.3.3 Volitve 2004

Proti koncu mandata v obdobju 2000-2004 predsednik SLS postane Janez Podobnik.

Stranka SLS je na volitvah v Državni zbor Republike Slovenije leta 2004 osvojila 66 031 glasov, kar je predstavljalo 6,82 %. S tem rezultatom so osvojili 7 mandatov (Volitve v Državni zbor Republike Slovenije 2004).

Tabela 6.18: Število in delež glasov stranke SLS po posameznih volilnih enotah v volilnem letu 2004

	VE 1	VE 2	VE 3	VE 4	VE 5	VE 6	VE 7	VE 8	
	Kranj	Postojna	Ljubljana Center	Ljubljana Bežigrad	Celje	Novo mesto	Maribor	Ptuj	
Slovenija	66.032	10.019	5.794	4.080	6.053	7.909	11.808	9.020	11.349
SLS	6,82 %	8,05 %	5,02 %	3,17 %	4,57 %	6,32 %	10,30 %	7,85 %	10,02 %

Vir: Volitve v Državni zbor Republike Slovenije 2004 (2004).

Iz tabele 6.18 je razvidno, da so stranki SLS pripadli mandati v vseh, razen 4. volilni enoti.

V nadaljevanju si oglejmo, katerim kandidatom stranke SLS so pripadli ti mandati ter ostale kandidate stranke SLS, ki so pomembni za našo analizo.

Tabela 6.19: Pomembni kandidati stranke SLS, volilno leto 2004

Kandidat	Funkcija	Izvoljen?	V.E.	V.O.	stalno prebivališče v V.E.	%
Mihael Prevc		Da	1	9	Da	18,43
Janez Podobnik	Poslanec, predsednik	Ne	1	11	Da	17,51
Ivan Božič	poslanec	Ne	2	1	Da	7,33
Josip Bajc		Da	2	8	Da	10,04
Stanislav Brenčič	poslanec	Da	3	1	Da	6,10
Franci Rokavec	poslanec	Ne	4	4	Da	20,10
Jurij Malovrh	poslanec	Ne	5	1	Ne	12,58
Jakob Presečnik		Da	5	6	Da	18,24
Andrej Fabjan	poslanec	Ne	6	1	Da	22,52
Kristijan Janc		Da	6	7	Da	27,76
Franc Kangler	poslanec	Da	7	7	Da	25,41
Janez Kramberger	poslanec	Da	8	7	Da	19,80

Vir: Volitve v Državni zbor Republike Slovenije 2004 (2004).

Iz tabele 6.19 je razvidno, da so bili leta 2004 na listi stranke SLS izvoljeni naslednji kandidati: **Mihael Prevc** (Škofja Loka II); **Josip Bajc** (Postojna); **Stanislav Brenčič** (Cerknica-Logatec); **Jakob Presečnik** (Mozirje); **Kristijan Janc** (Sevnica); **Franc Kangler** (Maribor III) in **Janez Kramberger** (Lenart).

Predsednik stranke, Janez Podobnik, ni bil izvoljen. Zaradi boljšega volilnega rezultata ga je prehitel strankarski kolega Mihael Prevc.

Dotedanji poslanec, Ivan Božič, ni bil izvoljen. Zaradi boljšega volilnega rezultata ga je prehitel strankarski kolega Josip Bajec. **Dotedanji poslanec, Franci Rokavec**, ni bil izvoljen. Kljub dobremu rezultatu v volilnem okraju Litija (20,1%), stranki v 4. volilni enoti ni pripadel mandat. **Dotedanji poslanec, Andrej Fabjan**, ni bil izvoljen. Zaradi boljšega volilnega rezultata da je prehitel strankarski kolega Kristijan Janc.

Na listi stranke SLS so bili izmed 8 poslancev, ponovno izvoljeni 3 poslanci prejšnjega sklica (37,5 %).

Vsi preučevani kandidati stranke SLS so imeli na volitvah 2004 prijavljeno stalno prebivališče v volilni enoti, v kateri so kandidirali.

6.3.4 Volitve 2008

SLS je na volitvah 2008 nastopila na skupni listi s Stranko mladih Slovenije (SMS), vendar jo v analizi nadalje navajamo kot SLS, saj so bili vsi izvoljeni poslanci člani stranke SLS.

Janeza Podobnika je leta 2007 na predsedniškem mestu zamenjal Bojan Šrot.

Stranka SLS je na volitvah v Državni zbor Republike Slovenije leta 2008 osvojila 54 809 glasov, kar je predstavljalo 5,21 %. S tem rezultatom so osvojili 5 mandatov (Volitve v Državni zbor 2008).

Tabela 6.20: Število in delež glasov stranke SLS po posameznih volilnih enotah v volilnem letu 2008

	Slovenija	VE 1	VE 2	VE 3	VE 4	VE 5	VE 6	VE 7	VE 8
		Kranj	Postojna	Ljubljana Center	Ljubljana Bežigrad	Celje	Novo mesto	Maribor	Ptuj
	54.809	6.084	3.719	3.243	4.078	9.954	10.202	7.376	10.153
SLS	5,21 %	4,56 %	2,96 %	2,27 %	2,78 %	7,40 %	8,26 %	5,94 %	8,42 %

Vir: Volitve v Državni zbor 2008 (2008).

Iz tabele 6.20 je razvidno, da so stranki SLS na volitvah leta 2008 pripadli mandati v 4., 5., 6., 7. in 8. volilni enoti.

V nadaljevanju si oglejmo, katerim kandidatom stranke SLS so pripadli ti mandati ter ostale kandidate stranke SLS, ki so pomembni za našo analizo.

Tabela 6.21: Pomembni kandidati stranke SLS, volilno leto 2008

Kandidat	funkcija	Izvoljen?	V.E.	V.O.	stalno prebivališče v V.E	%
Josip Bajc	poslanec	ne	2	8	Da	5,80
Nada Skuk		ne	3	1	Da	4,20
Gvido Kres		da	4	4	Da	7,87
Bojan Šrot	predsednik	ne	5	2	Da	12,41
			5	3	Da	15,60
Jakob Presečnik	poslanec	da	5	6	Da	18,52
Franc Bogovič		da	6	6	Da	20,89
Janez Ribič		da	7	7	Da	16,31
Janez Kramberger	poslanec	ne	8	7	Da	12,70
Radovan Žerjav		da	8	1	Da	16,69
			8	5	Da	10,84

Vir: Volitve v Državni zbor 2008 (2008).

Iz tabele 6.21 lahko razberemo, da so bili leta 2008 na listi stranke SLS izvoljeni naslednji kandidati: **Gvido Kres** (Litija); **Jakob Presečnik** (Mozirje); **Franc Bogovič** (Krško); **Janez Ribič** (Maribor III), ki je kandidiral v okraju, kjer je bil v preteklem mandatu izvoljen Franc Kangler in **Radovan Žerjav**, ki je kandidiral v dveh volilnih okrajih (Lendava in Murska Sobota II).

V volilnem okraju Cerknica-Logatec, kjer je dva pretekla mandata dobil Stanislav Brenčič, je kandidirala **Nada Skuk**, a ni bila uspešna.

Predsednik stranke, Bojan Šrot, je kandidiral v dveh volilnih okrajih – Celje I in Celje II, a ni bil uspešen. Premagal ga je strankarski kolega Jakob Presečnik, ki je v 5. volilni enoti dosegel najboljši rezultat.

Vsi preučevani kandidati stranke SLS so imeli prijavljeno stalno prebivališče v volilnem okraju, v katerem so kandidirali.

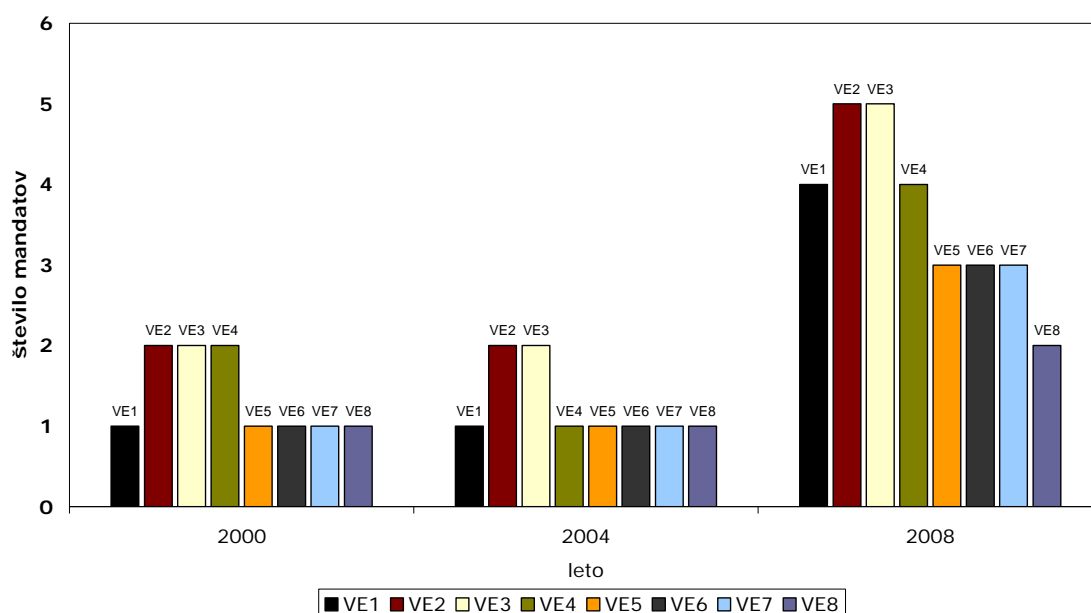
6.3.5 Raziskovalne ugotovitve za stranko SLS

- Vsi preučevani kandidati stranke SLS so imeli tako na volitvah leta 2004, kot tudi leta 2008 prijavljeno stalno prebivališče v volilni enoti, v kateri so kandidirali.
- Leta 2004 so bili ponovno izvoljeni trije od 8 poslancev, ki so kandidirali.
- Leta 2008 je bil ponovno izvoljen en od treh poslancev, ki so kandidirali.
- Stranka SLS je od leta 2000 zamenjala tri predsednike. Na volitvah pa sta kandidirala samo dva. Janez Podobnik uspešno leta 2000 in neuspešno leta 2004. Bojan Šrot pa neuspešno leta 2008. Novi predsednik stranke Radovan Žerjav je bil izvoljen v Državni zbor, vendar je funkcijo predsednika stranke prevzel šele po volitvah. Vsi trije predsedniki so imeli stalno prebivališče v volilni enoti, v kateri so kandidirali.
- Stranka SLS od leta 2000 dalje na vsakih volitvah izgublja število mandatov. V vsaki volilni enoti je, razen leta 2000 v volilni enoti 8, osvojila samo en mandat.
- Za stranko SLS je najuspešnejši volilni okraj (Maribor III) s tremi zaporednimi osvojenimi mandati, kjer je bil dvakrat izvoljen trenutni mariborski župan Franc Kangler, v letu 2008 pa je bil v tem okraju izvoljen Janez Ribič.
- Dva zaporedna mandata je stranka SLS osvojila tudi v okraju Mozirje, kjer je bil obakrat izvoljen Jakob Presečnik.
- Volilni okraj Litija je za stranko SLS prav tako uspešen. V njem je bil leta 2000 izvoljen Franci Rokavec, leta 2004 stranki SLS ni pripadel mandat v tej volilni enoti (4.), drugače bi bil ponovno izvoljen isti kandidat. Na volitvah 2008 pa je v tem okraju uspešno kandidiral Guido Kres.

6.4 Socialni demokrati – SD

6.4.1 Pregled razdelitve mandatov

Slika 6.4: Prikaz gibanja števila mandatov stranke SD v posameznem volilnem letu

Vir: Volitve poslancev v Državni zbor 2000 (2000); Volitve v Državni zbor Republike Slovenije 2004 (2004); Volitve v Državni zbor 2008 (2008).

Iz slike 6.4 lahko vidimo, kako je stranka SD leta 2004 v primerjavi z letom 2000 izgubila mandat v 4. volilni enoti in kako je na volitvah 2008, ko je bila zmagovalka, pridobila mandate v vseh volilnih enotah. Leta 2008 ima stranka SD največjo zastopanost v 2. in 3. volilni enoti (pet mandatov), najslabša pa je v 8. volilni enoti z dvema mandatoma. 2. in 3. volilna enota sta bili že v preteklosti najboljši za stranko SD.

Tabela 6.22: Pregled razdelitve mandatov stranke SD po posameznih volilnih okrajih in volilnih letih

			2000	2004	2008	Σ
Volilna enota 1	VO1	Jesenice			X	1
	VO2	Radovljica I				0
	VO3	Radovljica II				0
	VO4	Kranj I			X	1
	VO5	Kranj II			X	1
	VO6	Kranj II				0
	VO7	Tržič				0
	VO8	Škofja Loka I				0
	VO9	Škofja Loka II				0
	VO10	Kamnik				0
	VO11	Idrija	X	X	X	3
Volilna enota 2	VO1	Tolmin				0
	VO2	Piran			X	1
	VO3	Izola		X	X	2
	VO4	Koper I	X	X	X	3
	VO5	Koper II				0
	VO6	Sežana				0
	VO7	Ilirska Bistrica				0
	VO8	Postojna			X	1
	VO9	Nova Gorica I				0
	VO10	Nova Gorica II	X		X	2
	VO11	Ajdovščina				0
Volilna enota 3	VO1	Cerknica-Logatec				0
	VO2	Vrhnika				0
	VO3	LJ-Vič- Rudnik I				0
	VO4	LJ-Vič- Rudnik II				0
	VO5	LJ-Vič- Rudnik III			X	1
	VO6	LJ-Vič- Rudnik IV				0
	VO7	LJ-Center	X	X	X	3
	VO8	LJ-Šiška I			X	1
	VO9	LJ-Šiška II	X	X	X	3
	VO10	LJ-Šiška III			X	1
	VO11	LJ-Šiška IV				0
Volilna enota 4	VO1	Kočevje	X	X	X	3
	VO2	Ribnica				0
	VO3	Grosuplje				0
	VO4	Litija				0
	VO5	LJ-Moste- Polje I				0
	VO6	LJ-Moste- Polje II	X		X	2
	VO7	LJ-Moste- Polje III			X	1
	VO8	LJ- Bežigrad I				0
	VO9	LJ- Bežigrad II			X	1
	VO10	Domžale I				0
	VO11	Domžale II				0
Volilna enota 5	VO1	Šentjur				0
	VO2	Celje I				0
	VO3	Celje II			X	1
	VO4	Žalec I				0
	VO5	Žalec II				0
	VO6	Mozirje				0
	VO7	Velenje I	X	X	X	3
	VO8	Velenje II				0
	VO9	Slovenj Gradec				0
	VO10	Ravne na Koroškem				0
	VO11	Dravograd- Radlje			X	1
Volilna enota 6	VO1	Črnomelj- Metlika			X	1
	VO2	Novo mesto I				0
	VO3	Novo mesto II				0
	VO4	Trebnje				0
	VO5	Brežice				0
	VO6	Krško				0
	VO7	Sevnica				0
	VO8	Laško		X	X	2
	VO9	Hrastnik	X			1
	VO10	Trbovlje			X	1
	VO11	Zagorje				0
Volilna enota 7	VO1	Šmarje pri Jelšah				0
	VO2	Slovenska Bistrica				0
	VO3	Slovenske Konjice				0
	VO4	Ruše				0
	VO5	Maribor I				0
	VO6	Maribor II				0
	VO7	Maribor III				0
	VO8	Maribor IV	X	X	X	3
	VO9	Maribor V			X	1
	VO10	Maribor VI			X	1
	VO11	Maribor VII				0
Volilna enota 8	VO1	Lendava				0
	VO2	Ormož				0
	VO3	Ljutomer				0
	VO4	Murska Sobota I				0
	VO5	Murska Sobota II				0
	VO6	Gornja Radgona	X	X	X	3
	VO7	Lenart				0
	VO8	Pesnica				0
	VO9	Ptuj I				0
	VO10	Ptuj II			X	1
	VO11	Ptuj III				0

Vir: Volitve poslancev v Državni zbor 2000 (2000); Volitve v Državni zbor Republike Slovenije 2004 (2004); Volitve v Državni zbor 2008 (2008).

Iz tabele 6.22 lahko razberemo, da so za stranko SD s po tremi zaporednimi mandati najuspešnejši naslednji volilni okraji: Idrija, Koper I, Ljubljana Center, Ljubljana Šiška II, Kočevje, Velenje I, Maribor IV in Gornja Radgona; s po dvema zaporednima mandatoma jim sledita okraja Izola in Laško. Po dva mandata, vendar ne zaporedna, je stranka SD osvojila tudi v okraju Nova Gorica II in Ljubljana Moste Polje II. Ostali okraji, ki so stranki SD prinesli mandat, so bili do sedaj uspešni enkrat.

6.4.2 Volitve 2000

Stranka SD je na volitvah v Državni zbor Republike Slovenije leta 2000 osvojila 130 079 glasov, kar je predstavljalo 12,08 %. S tem rezultatom je osvojila 11 mandator (Volitve poslancev v Državni zbor 2000).

Tabela 6.23: Število in delež glasov stranke SD po posameznih volilnih enotah v volilnem letu

		Volilna enota 1/	Volilna enota 2/	Volilna enota 3/	Volilna enota 4/	Volilna enota 5/	Volilna enota 6/	Volilna enota 7/	Volilna enota 8/
	Slovenija	Kranj	Postojna	Lj. Center	Lj. Bežigrad	Celje	Novo mesto	Maribor	Ptuj
	130.079	17.439	26.469	18.228	19.375	14.777	11.661	11.422	10.708
SD	12,08 %	12,67 %	20,24 %	12,88 %	13,14 %	10,79 %	8,90 %	9,08 %	8,54 %

Vir: Volitve poslancev v Državni zbor 2000 (2000).

Iz tabele 6.23 lahko vidimo, da so stranki SD pripadli naslednji mandati: en v 1., dva v 2., dva v 3., dva v 4. ter po en v 5., 6., 7. in 8. volilni enoti.

V nadaljevanju si oglejmo, katerim kandidatom stranke SD so pripadli ti mandati.

Tabela 6.24: Izvoljeni kandidati stranke SD, volilno leto 2000

Poslanci	V.E.	V.O.	%
Samo Bevk	1	11	22,27
Auerlio Juri	2	4	30,17
Borut Pahor*	2	10	33,47
Breda Pečan*	2	3	28,97
Miran Potrč	3	7	17,37
Silva Črnugelj	3	9	17,04
Rado Bohinc*	4	9	15,10
Jerica Mrzel*	4	7	14,34
Danica Simšič*	4	6	20,54
Janko Veber	4	1	28,56
Bojan Kontič	5	7	18,10
Leopold Grošelj	6	9	19,98
Majda Potrata	7	8	12,72
Franc (Feri) Horvat	8	6	23,28

Opomba: Z zvezdico () so označeni tisti kandidati, ki niso bili poslanci celoten mandat.*

Vir: Volitve poslancev v Državni zbor 2000 (2000).

Iz tabele 6.24 lahko razberemo, da so bili leta 2000 na listi stranke SD izvoljeni naslednji kandidati: **Samo Bevk** (Idrija); **Aurelio Juri** (Koper I); **Borut Pahor** (Nova Gorica II); **Breda Pečan** (Izola), ki je funkcijo prevzela namesto predsednika stranke, Boruta Pahorja, ker je bil le-ta 13.6.2004 izvoljen v Evropski parlament; **Miran Potrč** (LJ-Center); **Silva Črnugelj** (LJ-Šiška II); **Danica Simšič** (LJ-Moste-Polje II), ki pa je parlament zapustila po izvolitvi za županjo mestne občine Ljubljana. Namesto nje je mandat pripadel **Radu Bohincu** (LJ-Bežigrad II), ki pa je opravljal funkcijo ministra, zato je nadomestna poslanka postala **Jerica Mrzel** (LJ-Moste-Polje III); **Janko Veber** (Kočevje); **Bojan Kontič** (Velenje I); **Leopold Grošelj** (Hrastnik); **Majda Potrata** (Maribor IV) in **Franc (Feri) Hovrat** (Gornja Radgona).

6.4.3 Volitve 2004

Stranka SD je na volitvah v Državni zbor Republike Slovenije leta 2004 osvojila 98 527 glasov, kar je predstavljalo 10,17 %. S tem rezultatom je osvojila 10 mandatorov (Volitve v Državni zbor Republike Slovenije 2004).

Tabela 6.25: Število in delež glasov stranke SD po posameznih volilnih enotah v volilnem letu 2004

	VE 1	VE 2	VE 3	VE 4	VE 5	VE 6	VE 7	VE 8	
Slovenija	Kranj	Postojna	Ljubljana Center	Ljubljana Bežigrad	Celje	Novo mesto	Maribor	Ptuj	
	98.527	13.013	16.122	14.795	14.682	12.503	8.853	10.464	8.095
SD	10,17 %	10,46 %	13,97 %	11,50 %	11,08 %	10,00 %	7,72 %	9,11 %	7,15 %

Vir: Volitve v Državni zbor Republike Slovenije 2004 (2004).

Iz tabele 6.25 je razvidno, da so stranki SD pripadli naslednji mandati: en v 1., dva v 2., dva v 3. ter po en v 4., 5., 6., 7. in 8. volilni enoti.

V nadaljevanju si oglejmo, katerim kandidatom stranke SD so pripadli ti mandati ter ostale kandidate stranke SD, ki so pomembni za našo analizo.

Tabela 6.26: Pomembni kandidati stranke SD, volilno leto 2004

Kandidat	Funkcija	Izvoljen?	V.E.	V.O.	Stalno prebivališče v V.E.	%
Samo Bevk	Poslanec	Da	1	11	Da	21,11
Auerlio Juri	Poslanec	Da	2	4	Da	19,14
Mirko Brulc	župan NG	Ne	2	10	Da	18,89
Breda Pečan	Poslanka	Da	2	3	Da	27,26
Miran Potrč	Poslanec	Da	3	7	Da	17,84
Dušan Kumer	glavni tajnik	Da	3	9	Da	16,42
Silva Črnugelj	Poslanka	Ne	3	8	Da	15,2
Rado Bohinc	Minister	Ne	4	9	Ne	13,82
Alenka Kovšca	državna sekretarka	Ne	4	7	Ne	11,99
Miloš Pavlica	podžupan	Ne	4	6	Ne	14,55
Jerica Mrzel	Poslanka	Ne	4	3	Ne	4,32
Janko Veber	Poslanec	Da	4	1	Da	29,23
Bojan Kontič	Poslanec	Da	5	7	Da	19,27
Andreja Rihter	ministrica	Ne	5	3	Da	13,97
Leopold Grošelj	Poslanec	Ne	6	9	Ne	12,69
Matjaž Han		Da	6	8	Da	14,86
Majda Potrata	Poslanka	Da	7	8	Da	12,91
Boris Sovič	župan MB	Ne	7	9	Da	12,47
Franc (Feri) Horvat	Poslanec	Da	8	6	Da	12,68

Volitve v Državni zbor Republike Slovenije 2004

Iz tabele 6.26 je razvidno, da so bili leta 2004 na listi stranke SD izvoljeni naslednji kandidati: **Samo Bevk** (Idrija); **Aurelio Juri** (Koper I); **Breda Pečan** (Izola); **Miran Potrč** (LJ-Center); **Dušan Kumer**, glavni tajnik stranke, v volilnem okraju LJ-Šiška II, kjer je bila v prejšnjem mandatu izvoljena poslanka **Silva Črnugelj**; **Janko Veber** (Kočevje); **Bojan Kontič** (Velenje I); **Matjaž Han** (Laško); **Majda Potrata** (Maribor IV) in **Franc (Feri) Horvat** (Gornja Radgona).

Silva Črnugelj (LJ-Šiška I) je kandidirala v drugem volilnem okraju, kot na zadnjih volitvah in ni bila uspešna; **Alenka Kovšca** (državna sekretarka) je neuspešno kandidirala v volilnem okraju LJ-Moste-Polje III, v katerem je bila v preteklem mandatu kot nadomestna poslanka izvoljena Jerica Mrzel; **Jerica Mrzel** (Grosuplje) je kandidirala v drugem volilnem okraju kot na zadnjih volitvah in ni bila uspešna.

Predsednik stranke Borut Pahor na teh volitvah ni kandidiral, ker je opravljal funkcijo poslanca Evropskega parlamenta.

Vsi izvoljeni kandidati stranke SD so imeli prijavljeno stalno prebivališče v volilni enoti, v kateri so kandidirali. Dva poslanca iz mandatnega obdobja 2000-2004, ki sta nastopila tudi na volitvah 2004, a pri tem nista bila uspešna, pa nista imela prijavljenega stalnega prebivališča v volilni enoti, v kateri sta kandidirala (Jerica Mrzel in Leopold Grošelj).

6.4.4 Volitve 2008

Po dolgotrajnem »razpadanju« poslanske skupine Liberalne demokracije Slovenije so v letu 2007 v poslansko skupino SD prestopili Tone Rop, Darja Lavtižar Bebler, Milan M. Cvikl in Marko Pavliha.

Stranka SD je na volitvah v Državni zbor Republike Slovenije leta 2008 osvojila 320 248 glasov, kar je predstavljalo 30,45 %. S tem rezultatom so zmagali in osvojili 29 mandatov (Volitve v Državni zbor 2008).

Tabela 6.27: Število in delež glasov stranke SD po posameznih volilnih enotah v volilnem letu 2008

	Slovenija	VE 1	VE 2	VE 3	VE 4	VE 5	VE 6	VE 7	VE 8
		Kranj	Postojna	Ljubljana Center	Ljubljana Bežigrad	Celje	Novo mesto	Maribor	Ptuj
	320.248	39.600	48.222	55.221	49.895	35.840	32.301	31.379	27.790
SD	30,45 %	29,69 %	38,41 %	38,58 %	33,95 %	26,65 %	26,15 %	25,25 %	23,05 %

Vir: Volitve v Državni zbor 2008 (2008).

Kot lahko razberemo v tabeli 6.27 je stranki SD pripadlo naslednje število mandatov: štirje v 1. volilni enoti, pet v 2. volilni enoti, pet v 3. volilni enoti, štirje v 4. volilni enoti, trije v 5. volilni enoti, trije v 6. volilni enoti, trije v 7. volilni enoti in dva v 8. volilni enoti.

V nadaljevanju si oglejmo, katerim kandidatom stranke SD so pripadli ti mandati ter ostale kandidate stranke SD, ki so pomembni za našo analizo.

Tabela 6.28: Pomembni kandidati stranke SD, leto 2008

Kandidat	Funkcija	Izvoljen?	V.E.	V.O.	Stalno prebivališče v V.E	%
Samo Bevk	Poslanec	da	1	11	da	33,75
Tomaž Tom Mencinger	Župan	da	1	1	da	40,50
Darja Lavtižar Bebler	Poslanka	da	1	4	da	36,78
Aleksander Ravnikar*		da	1	5	da	34,21
Julijana Bizjak Mlakar*		da	1	10	da	29,17
Luka Juri		da	2	4	da	46,41
Borut Pahor	predsednik	da	2	10	da	51,84
Mirko Brulc	Župan	da	2	9	da	39,20
Breda Pečan	Poslanka	da	2	3	da	45,63
Patrick Vlačič		da	2	2	da	46,73
Marijan Križman*	Svetnik	da	2	5	da	38,58
Miroslav Klun*	predsednik OZS	da	2	6	da	37,68
Miran Potrč	Poslanec	da	3	7	da	48,59
Dušan Kumer	Poslanec	da	3	9	da	46,42
Anton Rop	Poslanec	da	3	8	da	45,35
Franc Križanič*		da	3	10	ne	43,09
Andreja Meglič Črnak		da	3	5	ne	43,11
Magajna Andrej*		da	3	4	da	39,79
Igor Lukšič*		da	4	9	ne	42,37
Anton Colarič		da	4	7	da	43,04
Janja Klasinc		da	4	6	ne	47,80
Silva Črnugelj*	nek.poslanka	da	4	5	ne	35,04
Janko Veber	Poslanec	da	4	1	da	46,62
Bojan Kontič	Poslanec	da	5	7	da	37,42
Andreja Rihter		da	5	3	da	31,21
Alan Bukovnik	Župan	da	5	11	da	32,44
Melita Župevc		da	6	10	da	34,81
Matjaž Han	Poslanec	da	6	8	da	36,61
Renata Brunskole	Županja	da	6	1	da	32,48
Majda Potrata	Poslanka	da	7	8	da	34,25
Bogan Čepič		da	7	9	da	31,89
Matevž Frangež		da	7	10	da	32,44
Anton Kampuš	Župan	da	8	6	da	35,72
Levanič Dejan		da	8	10	da	30,37

Opomba: Z zvezdico (*) so označeni tisti kandidati, ki zaradi različnih razlogov, niso bili poslanci celoten mandat.

Vir: Volitve v Državni zbor 2008 (2008).

Kot lahko vidimo v tabeli 6.28, so bil leta 2008 na listi stranke SD izvoljeni naslednji kandidati: **Samo Bevk** (Idrija); **Tomaž Tom Mencinger** (Jesenice); **Darja Lavtižar Bebler** (prestop iz LDS) (Kranj I), je bila izvoljena v okraju, v katerem v preteklosti stranki SD ni pripadel mandat; **Aleksander Ravnikar**

(Kranj II), ki je med opravljanjem mandata preminul. Nadomestila ga je **Julijana Bizjak Mlakar** (Kamnik); **Luka Juri**, ki je kandidiral v okraju, v katerem je bil na zadnjih dveh volitvah izvoljen Aurelio Juri; **Borut Pahor** (Nova Gorica II), ki ga je po prevzemu premierske funkcije nadomestil **Marijan Križman** (Koper II); **Mirko Brulc** (Nova Gorica I); **Patrick Vlačič** (Piran), ki ga je po prevzemu ministrske funkcije nadomestil **Miroslav Klun** (Sežana); **Breda Pečan** (Izola); **Miran Potrč** (LJ-Center); **Dušan Kumer** (LJ-Šiška II); **Anton Rop** (prestop iz LDS) (LJ-Šiška I), je bil izvoljen v volilnem okraju, v katerem stranki SD v preteklosti ni pripadel mandat, je pa v njem leta 2004 neuspešno kandidirala Silva Črnugelj. Slednja je bila leta 2000 izvoljena v 9. volilnem okraju; **Franc Križanič** (LJ-Šiška III), ki ga je po prevzemu ministrske funkcije nadomestil **Andrej Magajna** (LJ-Vič-Rudnik II); **Andreja Meglič Črnak** (LJ-Vič-Rudnik III); **Igor Lukšič** (LJ-Bežigrad II), ki ga je po nastopu ministrske funkcije nadomestila **Silva Črnugelj** (LJ-Moste-Polje I); **Anton Colaric** (LJ-Moste Polje III); **Janja Klasinc** (LJ-Moste Polje II); **Janko Veber** (Kočevje); **Bojan Kontič** (Velenje I); **Andreja Rihter** (Celje II); **Alan Bukovnik** (Dravograd-Radlje); **Melita Župevc** (Trbovlje); **Matjaž Han** (Laško); **Renata Brunskole** (Črnomelj-Metlika); **Majda Potrata** (Maribor IV); **Bogdan Čepič** (Maribor V); **Matevž Frangež** (Maribor VI); **Anton Kampuš** (Gornja Radgona), ki je v volilnem okraju nadomestil do tedaj dvakrat zaporedoma izvoljenega nekdanjega predsednika parlamenta Franc (Feri) Horvata in **Dejan Levanič** (Ptuj II).

6.4.5 Raziskovalne ugotovitve za stranko SD

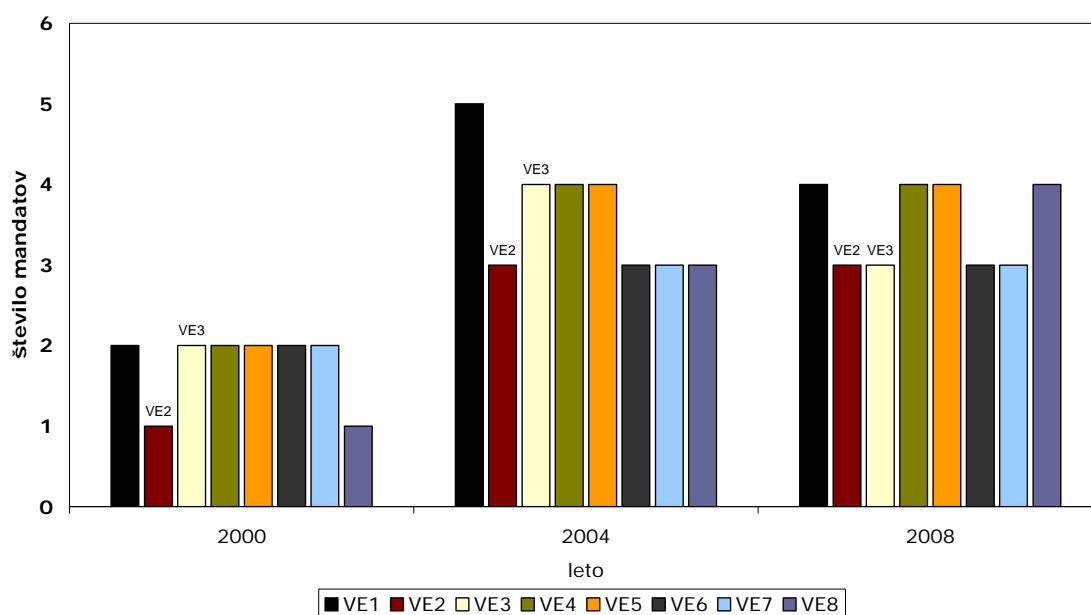
- Vsi izvoljeni kandidati stranke SD leta 2004 so imeli prijavljeno stalno prebivališče v volilni enoti, v kateri so kandidirali. Na volitvah 2008 pa štirje izmed 29 izvoljenih poslancev niso imeli prijavljenega stalnega prebivališča v volilni enoti, v kateri so kandidirali.
- Leta 2004 trije izmed 10 (kandidirali so vsi poslanci) niso bili ponovno izvoljeni.

- Leta 2008 so bili izvoljeni vsi poslanci preteklega mandata, ki so kandidirali.
- Predsednik stranke Borut Pahor je bil vsakokrat, ko je kandidiral, tudi izvoljen za poslanca. Prav tako je imel vedno prijavljeno stalno prebivališče v volilni enoti, v kateri je kandidiral. Leta 2004 ni kandidiral, ker je opravljal funkcijo Evropskega poslanca, takrat v »njegovem« volilnem okraju kandidat (župan Nove Gorice) ni bil izvoljen.
- Stranka SD je v letu 2004 izgubila mandat v 4. volilni enoti. Na volitvah 2008, kjer so zmagali, pa so pridobili mandate v vseh volilnih enotah.
- Za stranko SD so s po tremi zaporednimi mandati najuspešnejši naslednji volilni okraji: Idrija (vedno isti kandidat Samo Bevk), Koper I (dvakrat Aurelio Juri in enkrat Luka Juri), Ljubljana Center (vedno isti kandidat Miran Potrč), Ljubljana Šiška II (enkrat Silva Črnugelj in dvakrat Dušan Kumer), Kočevje (vedno isti kandidat Janko Veber), Velenje I (vedno isti kandidat Bojan Kontič), Maribor IV (vedno ista kandidatka (!) Majda Potrata) in Gornja Radgona (dvakrat Franc (Feri) Horvat in enkrat Anton Kampuš.
- S po dvema zaporednima mandatoma sledita volilna okraja Izola (vedno ista kandidatka Breda Pečan) in Laško (vedno isti kandidat Matjaž Han).

6.5 Slovenska demokratska stranka - SDS

6.5.1 Pregled razdelitve mandatov

Slika 6.5: Prikaz gibanja števila mandatov stranke SDS v posameznem volilnem letu

Vir: Volitve poslancev v Državni zbor 2000 (2000); Volitve v Državni zbor Republike Slovenije 2004 (2004); Volitve v Državni zbor 2008 (2008).

Iz slike 6.5 je razvidno povečanje števila mandatov na 29 v letu 2004, ko je bila stranka SDS tudi največja v parlamentu. Leta 2008 so v primerjavi z letom 2004 izgubili en mandat (28) in sicer v 1. volilni enoti. Prav tako so izgubili en mandat v 3. volilni enoti, enega pa pridobili v 8. volilni enoti.

Tabela 6.29: Pregled razdelitve mandatov stranke SDS po posameznih volilnih okrajih in volilnih letih

			2000	2004	2008	Σ
Volilna enota 1	VO1	Jesenice				0
	VO2	Radovljica I				0
	VO3	Radovljica II				0
	VO4	Kranj I				0
	VO5	Kranj II				0
	VO6	Kranj III	X	X	X	3
	VO7	Tržič	X	X		2
	VO8	Škofja Loka I		X	X	2
	VO9	Škofja Loka II		X	X	2
	VO10	Kamnik		X		1
	VO11	Idrija			X	1
Volilna enota 2	VO1	Tolmin		X	X	2
	VO2	Piran				0
	VO3	Izola				0
	VO4	Koper I				0
	VO5	Koper II				0
	VO6	Sežana				0
	VO7	Ilirska Bistrica		X		1
	VO8	Postojna			X	1
	VO9	Nova Gorica I				0
	VO10	Nova Gorica II				0
	VO11	Ajdovščina	X	X	X	3
Volilna enota 3	VO1	Cerknica-Logatec			X	1
	VO2	Vrhnika	X	X	X	3
	VO3	LJ-Vič- Rudnik I	X	X	X	3
	VO4	LJ-Vič- Rudnik II				0
	VO5	LJ-Vič- Rudnik III				0
	VO6	LJ-Vič- Rudnik IV		X		1
	VO7	LJ-Center				0
	VO8	LJ-Šiška I				0
	VO9	LJ-Šiška II				0
	VO10	LJ-Šiška III				0
	VO11	LJ-Šiška IV		X		1
Volilna enota 4	VO1	Kočevje				
	VO2	Ribnica	X	X	X	3
	VO3	Grosuplje	X	X	X	3
	VO4	Litija			X	1
	VO5	LJ-Moste- Polje I		X		1
	VO6	LJ-Moste- Polje II				0
	VO7	LJ-Moste- Polje III				0
	VO8	LJ- Bežigrad I				0
	VO9	LJ- Bežigrad II				0
	VO10	Domžale I		X	X	2
	VO11	Domžale II				0
Volilna enota 5	VO1	Šentjur			X	1
	VO2	Celje I		X		1
	VO3	Celje II				0
	VO4	Žalec I				0
	VO5	Žalec II	X	X		2
	VO6	Mozirje	X	X	X	3
	VO7	Velenje I				0
	VO8	Velenje II			X	1
	VO9	Slovenj Gradec				0
	VO10	Ravne na Koroškem		X	X	2
	VO11	Dravograd- Radlje				0
Volilna enota 6	VO1	Črnomelj- Metlika				0
	VO2	Novo mesto I			X	1
	VO3	Novo mesto II				0
	VO4	Trebnje			X	1
	VO5	Brežice	X	X	X	3
	VO6	Krško		X		1
	VO7	Sevnica	X	X		2
	VO8	Laško				0
	VO9	Hrastnik				0
	VO10	Trbovlje				0
	VO11	Zagorje				0
Volilna enota 7	VO1	Šmarje pri Jelšah			X	1
	VO2	Slovenska Bistrica	X	X	X	3
	VO3	Slovenske Konjice	X	X	X	3
	VO4	Ruše				0
	VO5	Maribor I				0
	VO6	Maribor II		X		1
	VO7	Maribor III				0
	VO8	Maribor IV				0
	VO9	Maribor V				0
	VO10	Maribor VI				0
	VO11	Maribor VII				0
Volilna enota 8	VO1	Lendava				0
	VO2	Ormož				0
	VO3	Ljutomer				0
	VO4	Murska Sobota I				0
	VO5	Murska Sobota II				0
	VO6	Gornja Radgona				0
	VO7	Lenart			X	1
	VO8	Pesnica		X	X	2
	VO9	Ptuj I	X	X	X	3
	VO10	Ptuj II				0
	VO11	Ptuj III		X	X	2

Vir: Volitve poslancev v Državni zbor 2000 (2000); Volitve v Državni zbor Republike Slovenije 2004 (2004); Volitve v Državni zbor 2008 (2008).

Iz tabele 6.29 je razvidno, da so za stranko SDS, s po tremi zaporednimi izvolitvami, najuspešnejši naslednji volilni okraji: Kranj II, Ajdovščina, Vrhnika, Ljubljana Vič Rudnik I, Ribnica, Grosuplje, Mozirje, Brežice, Slovenska Bistrica, Slovenske Konjice in Ptuj I. S po dvema zaporednima izvolitvama sledijo: Škofja Loka I, Škofja Loka II, Tolmin, Domžale II, Ravna na Koroškem, Pesnica in Ptuj III. Dve zaporedni izvolitvi, vendar zadnjo v letu 2004, so dosegli tudi: Tržič, Žalec II in Sevnica. Ostali okraji, ki so stranki SDS prinesli mandat, so bili do sedaj uspešni enkrat.

6.5.2 Volitve 2000

Stranka SDS je na volitvah v Državni zbor Republike Slovenije leta 2000 osvojila 170 228 glasov, kar je predstavljalo 15,81 %. S tem rezultatom so osvojili 14 mandatov (Volitve poslancev v Državni zbor 2000).

Tabela 6.30: Število in delež glasov stranke SDS po posameznih volilnih enotah v volilnem letu 2000

		Volilna enota 1/	Volilna enota 2/	Volilna Enota 3/ Lj. Center	Volilna enota 4/ Lj. Bežigrad	Volilna enota 5/ Celje	Volilna enota 6/ Novo mesto	Volilna enota 7/ Maribor	Volilna enota 8/ Ptuj
	Slovenija	Kranj	Postojna						
	170.228	25.503	16.305	25.161	26.919	21.354	18.642	18.548	17.796
SDS	15,81 %	18,53 %	12,47 %	17,78 %	18,26 %	15,59 %	14,23 %	14,74 %	14,19 %

Vir: Volitve poslancev v Državni zbor 2000 (2000).

Iz tabele 6.30 je razvidno, da so stranki SDS pripadli naslednji mandati: po dva v 1., 3., 4., 5., 6. in 7. volilni enoti ter en v 2. in 8. volilni enoti.

V nadaljevanju si oglejmo, katerim kandidatom stranke SDS so pripadli ti mandati.

Tabela 6.31: Izvoljeni kandidati stranke SDS, volilno leto 2000

Poslanci	V.E.	V.O.	%
Pavel Rupar	1	7	30,71
Franc Čebulj*	1	6	29,02
Mihael Brejc*	2	11	22,9
Siniša Germovšek*	2	1	15,81
Janez Cimperman	3	3	22,56
France Cukjati	3	2	22,13
Janez Janša	4	3	38,4
Jožef Tanko	4	2	34,27
Franc Sušnik	5	5	20,33
Bogomir Zamernik	5	6	26,87
Branko Kelemina	6	7	21,83
Andrej Vizjak	6	5	21,03
Jožef Jerovšek	7	2	20,3
Rudolf Petan	7	3	20,81
Franc Pukšič	8	9	26,24

Opomba: Z zvezdico (*) so označeni tisti kandidati, ki niso bili poslanci celoten mandat.

Vir: Volitve poslancev v Državni zbor 2000 (2000).

V tabeli 6.31 lahko razberemo, da so bili na listi stranke SDS izvoljeni naslednji kandidati: **Pavel Rupar** (Tržič); **Franc Čebulj** (Kranj III), ki pa je pred koncem mandata prestopil v poslansko skupino SLS; **Mihael Brejc** (Ajdovščina), ki ga je zaradi izvolitve v Evropski parlament nadomestil **Siniša Germovšek** (Tolmin); **Janez Cimperman** (LJ-Vič Rudnik I); **France Cukjati** (Vrhnika); **Janez Janša** (Grosuplje); **Jožef Tanko** (Ribnica); **Franc Sušnik** (Žalec II); **Bogomir Zamernik** (Mozirje); **Branko Kelemina** (Sevnica); **Andrej Vizjak** (Brežice); **Jožef Jerovšek** (Slovenska Bistrica); **Rudolf Petan** (Slovenske Konjice) in **Franc Pukšič** (Ptuj I).

6.5.3 Volitve 2004

Stranka SDS je na volitvah v Državni zbor Republike Slovenije leta 2004 osvojila 281 710 glasov, kar je predstavljalo 29,08 %. S tem rezultatom je zmagala in osvojila 29 mandatov (Volitve v Državni zbor Republike Slovenije 2004).

Tabela 6.32: Število in delež glasov stranke SDS po posameznih volilnih enotah v volilnem letu 2004

	VE 1	VE 2	VE 3	VE 4	VE 5	VE 6	VE 7	VE 8	
Slovenija	Kranj	Postojna	Ljubljana Center	Ljubljana Bežigrad	Celje	Novo mesto	Maribor	Ptuj	
	281.710	38.917	28.454	38.945	41.065	39.477	28.760	33.990	32.102
SDS	29,08 %	31,28 %	24,66 %	30,27 %	30,98 %	31,56 %	25,09 %	29,59 %	28,35 %

Vir: Volitve v Državni zbor Republike Slovenije 2004 (2004).

Iz tabele 6.32 je razvidno, da je stranki SDS pripadlo naslednje število mandatov: pet v 1. volilni enoti, tri v 2., 6., 7. in 8. volilni enoti ter štiri v 3., 4. in 5. volilni enoti.

V nadaljevanju si oglejmo, katerim kandidatom stranke SDS so pripadli ti mandati.

Tabela 6.33: Izvoljeni kandidati SDS, volilno leto 2004

kandidat	funkcija	Izvoljen?	V.E.	V.O.	stalno prebivališče v V.E.	%
Pavel Rupar*	poslanec	Da	1	7	Da	39,44
Bojan Homan*		Da	1	5	Da	30,77
Branko Grims		Da	1	6	Da	35,58
Bojan Starman	župan	Da	1	9	Da	35,94
Milenko Zihlerl		Da	1	8	Da	31,56
Rudi Veršnik		Da	1	10	Da	31,62
Eva Irgl		Da	2	11	Da	30,91
Danijel Krivec	župan	Da	2	1	Da	35,21
Milan Zver*		Da	2	7	Ne	30,13
Zvonko Črnač*		Da	2	8	Da	29,58
Alenka Jeraj		Da	3	3	Da	31,97
France Cukjati	poslanec	Da	3	2	Da	38,26
Andrej Bručan*		Da	3	6	Da	34,77
Mitja Ljubeljšek		Da	3	11	Da	34,02
Polonca Dobrajc*		Da	3	4	Da	31,84
Janez Janša*	poslanec	Da	4	3	Da	48,81
			4	8	Da	30,78
Jožef Tanko	poslanec	Da	4	2	Da	36,96
Dimitrij Kovačič		Da	4	5	Da	32,18
Robert Hrovat		Da	4	10	Da	31,43
Tomaž Štebe*		Da	4	11	Da	29,03
Franc Sušnik	poslanec	Da	5	5	Da	33,46
Bogomir Zamernik	poslanec	Da	5	6	Da	36,43
Miro Petek		Da	5	10	Da	42,79
			5	11	Da	31,67
Franc Jazbec		Da	5	2	Da	31,84
Bojan Rugelj		Da	6	7	Da	29,10
Andrej Vizjak*	poslanec	Da	6	5	Da	43,31
Stane Pajk		Da	6	6	Da	28,35
Ivan Grill*		Da	6	2	Da	28,29
Jožef Jerovšek	poslanec	Da	7	2	Da	38,96
Rudolf Petan	poslanec	Da	7	3	Da	34,90
Srečko Hvauc		Da	7	6	Da	33,21
Franc Pukšič*	poslanec	Da	8	9	Da	45,27
Miroslav Luci*		Da	8	10	Da	38,22
Branko Marinčič		Da	8	11	Da	33,35
Marijan Pojbič*		Da	8	8	Da	32,21
Jožef Ficko*		Da	8	4	Da	27,73

Opomba: Z zvezdico (*) so označeni tisti kandidati, ki niso bili poslanci celoten mandat.

Vir: Volitve v Državni zbor Republike Slovenije 2004 (2004).

Iz tabele 6.33 lahko razberemo, da so bili na listi stranke SDS izvoljeni naslednji kandidati: **Pavel Rupar** (Tržič), ki pa ga je zaradi odstopa s funkcije nadomestil **Bojan Homan** (Kranj II); **Branko Grims** (Kranj III), ki je bil

izvoljen v volilnem okraju, kjer je bil na preteklih volitvah izvoljen Franc Čebulj, ki pa je med mandatom 2000-2004 prestopil k SLS; **Bojan Starman** (Škofja Loka II); **Milenko Zihelr** (Škofja Loka I); **Rudi Veršnik** (Kamnik); **Eva Irgl**, (Ajdovščina), ki je kandidirala v volilnem okraju, kjer je v preteklosti kandidiral Mihael Brejc, ki pa je bil izvoljen na funkcijo Evropskega poslanca; **Danijel Krivec** (Tolmin); **Milan Zver** (Ilirska Bistrica), ki ga je zaradi prevzema ministrske funkcije nadomestil **Zvonko Črnač** (Postojna); **Alenka Jeraj** (LJ-Vič-Rudnik I); **France Cukjati** (Vrhnika); **Andrej Bručan** (LJ-Vič Rudnik IV), ki ga je zaradi prevzema ministrske funkcije nadomestila **Polonca Dobrajc** (LJ-Vič Rudnik II), ki pa funkcije ni opravljala do konca, ker se je v poslanske klopi vrnil Andrej Bručan; **Mitja Ljubeljšek** (Lj Šiška IV); **predsednik stranke Janez Janša** (Grosuplje in Lj-Bežigrad I), ki ga je zaradi prevzema funkcije predsednika vlade nadomestil **Tomaž Štebe** (Domžale II); **Jožef Tanko** (Ribnica); **Dimitrij Kovačič** (Moste Polje I); **Robert Hrovat** (Domžale I); **Franc Sušnik** (Žalec I); **Bogomir Zamernik** (Mozirje); **Miro Petek** (Ravne na Koroškem in Dravograd – Radlje); **Franc Jazbec** (Celje I); **Bojan Rugelj** (Sevnica); **Andrej Vizjak** (Brežice), ki ga je zaradi prevzema ministrske funkcije nadomestil **Ivan Gril** (Novo Mesto I); **Stane Pajk** (Krško); **Jožef Jerovšek** (Slovenska Bistrica); **Rudolf Petan** (Slovenske Konjice); **Srečko Hvauc** (Maribor II); **Franc Pukšič** (Ptuj I), ki bi ga zaradi prevzema funkcije državnega sekretarja nadomestil **Miroslav Luci** (Ptuj II), ki pa mandata ni sprejel (www.zakonodaja.gov.si/rpsi/r04/predpis_SKLE6194.html), zato ga je nadomestil **Jožef Ficko** (Murska Sobota I); **Branko Marinčič** (Ptuj III) in **Marijan Pojbič** (Pesnica).

6.5.4 Volitve 2008

Stranka SDS je na volitvah v Državni zbor Republike Slovenije leta 2008 osvojila 307 735 glasov, kar je predstavljalo 29,26 %. S tem rezultatom je osvojila 28 mandatov (Volitve v Državni zbor 2008).

Tabela 6.34: Število in delež glasov stranke SDS po posameznih volilnih enotah v volilnem letu 2008

	Slovenija	VE 1	VE 2	VE 3	VE 4	VE 5	VE 6	VE 7	VE 8
		Kranj	Postojna	Ljubljana Center	Ljubljana Bežigrad	Celje	Novo mesto	Maribor	Ptuj
	307.735	42.063	34.584	38.862	43.401	40.833	33.700	36.022	38.270
SDS	29,26 %	31,54 %	27,55 %	27,15 %	29,53 %	30,36 %	27,29 %	28,99 %	31,75 %

Vir: Volitve v Državni zbor 2008 (2008).

Iz tabele 6.34 je razvidno, da je stranki SDS pripadlo naslednje število mandatov: štiri v 1., 4., 5. in 8. volilni enoti ter tri v 2., 3., 6. in 7. volilni enoti.

V nadaljevanju si oglejmo, katerim kandidatom stranke SDS so pripadli ti mandati ter ostale kandidate stranke SDS, ki so pomembni za našo analizo.

Tabela 6.35: Pomembni kandidati na listi stranke SDS, volilno leto 2008

Kandidat	Funkcija	Izvoljen?	V.E.	V.O.	stalno prebivališče v V.E	%
Bojan Homan	Poslanec	Ne	1	5	Da	28,50
Branko Grims	Poslanec	Da	1	6	Da	40,10
Milan Čadež	Župan	Da	1	9	Da	40,83
Milenko Zihelr	Poslanec	Da	1	8	Da	33,86
Rudi Veršnik	Poslanec	Ne	1	10	Da	29,13
Rado Likar		Da	1	11	Da	33,57
Eva Irgl	Poslanka	Da	2	11	Da	41,35
Danijel Krivec	Poslanec	Da	2	1	Da	38,40
Dimitrij Rupel	Minister	Ne	2	7	Ne	31,41
Zvonko Črnač	Poslanec	Da	2	8	Da	31,82
Vasko Simoniti	Minister	Ne	2	9	Ne	31,72
Alenka Jeraj	Poslanka	Da	3	3	Da	32,89
France Cukjati	Poslanec	Da	3	2	Da	30,31
Milan Zver	Minister	Ne	3	6	Ne	32,98
Polonca Dobrajc		Ne	3	11	Da	29,45
Gregor Virant	Minister	Ne	3	4	Da	27,99
Peter Verlič	Drž.sekretar	Da	3	1	Ne	32,15
Janez Janša	Predsednik	Da	4	3	Da	51,08
			4	8		25,91
Jožef Tanko	Poslanec	Da	4	2	Da	48,29
Aleksander Zorn		Da	4	4	Da	31,94
Robert Hrovat	Poslanec	Da	4	10	Da	31,13
Franc Sušnik	Poslanec	Ne	5	5	Da	32,65
Iztok Podkrižnik		Da	5	6	Da	32,98
Miro Petek	Poslanec	Da	5	10	Da	34,04
Miran Jurkošek	Župan	Ne	5	2	Da	31,22
Darko Menih	Župan	Da	5	8	Da	35,97
Štefan Tisel	Župan	Da	5	1	Da	40,24
Romana Jordan Cizelj	EU poslanka	Ne	5	3	Ne	21,28
Zofija Mazej Kukovič	Ministrice	Ne	5	7	Da	24,63
			5	9	Da	24,43
Andrej Vizjak	Minister	Da	6	5	Da	38,87
			6	7	Da	28,94
Stane Pajk	Poslanec	Ne	6	6	Da	26,15
Ivan Grill	Poslanec	Da	6	2	Da	40,64
Zvonko Lah		Da	6	4	Da	28,97
Jožef Jerovšek	Poslanec	Da	7	2	Da	32,75
Rudolf Petan	Poslanec	Da	7	3	Da	37,10
Srečko Hvauc	Poslanec	Ne	7	6	Da	30,04
Vinko Gorenak		Da	7	1	Da	35,27
Dragutin Mate	Minister	Ne	7	5	Ne	26,92
			7	7	Ne	28,59
Franc Pukšič	Poslanec	Da	8	9	Da	47,04
Branko Marinčič	Poslanec	Da	8	11	Da	38,96
Marijan Pojbič	Poslanec	Da	8	8	Da	36,94
Marjan Bezjak		Da	8	7	Da	33,76

Vir: Volitve v Državni zbor 2008 (2008).

Iz tabele 6.35 je razvidno, da so bili na listi stranke SDS izvoljeni naslednji kandidati: **Branko Grims** (Kranj III); **Milenko Zihel** (Škofja Loka I); **Milan Čadež** (Škofja Loka II), ki je kandidiral v okraju, v katerem je na volitvah 2004 mandat osvojil **Bojan Starman**. Le-ta na volitvah 2008 ni kandidiral; **Rado Likar** (Idrija); **Eva Irgl** (Ajdovščina); **Danijel Krivec** (Tolmin); **Zvonko Črnač** (Postojna); **Alenka Jeraj** (Lj Vič Rudnik I); **France Cukjati** (Vrhnika); **Peter Verlič** (Cerknica Logatec); **predsednik stranke Janez Janša** (Grosuplje in Lj Bežigrad I); **Jožef Tanko** (Ribnica); **Aleksander Zorn** (Litija); **Robert Hrovat** (Domžale I); **Iztok Podkrižnik** (Mozirje), ki je kandidiral v volilnem okraju, kjer je na volitvah leta 2004 mandat osvojil Bogomir Zamernik, ki pa na teh volitvah ni kandidiral; **Miro Petek** (Ravne na Koroškem); **Darko Menih** (Velenje II); **Štefan Tisel** (Šentjur); **Andrej Vizjak** (Brežice in Sevnica); **Ivan Grill** (Novo Mesto I); **Zvonko Lah** (Trebnje); **Jožef Jerovšek** (Slovenska Bistrica); **Rudolf Petan** (Slovenske Konjice); **Vinko Gorenak** (Šmarje pri Jelšah); **Franc Pukšič** (Ptuj I); **Branko Marinčič** (Ptuj III); **Marijan Pojbič** (Pesnica) in **Marjan Bezjak** (Lenart).

6.5.5 Raziskovalne ugotovitve za stranko SDS

- Vsi izvoljeni kandidati stranke SDS leta 2004 so imeli stalno prebivališče v volilni enoti, v kateri so kandidirali. Leta 2008 en izvoljen kandidat ni imel stalnega prebivališča v volilni enoti, v kateri je kandidiral, vsi preostali pa.
- Leta 2004 so bili ponovno izvoljeni vsi dotedanji poslanci, ki so kandidirali.
- Leta 2008 pet poslancev, ki so ponovno kandidirali (od 29 jih je kandidiralo 21), ni bilo ponovno izvoljenih.
- Predsednik stranke Janez Janša je bil vsakokrat izvoljen za poslanca. Vedno je kandidiral v istem volilnem okraju (Grosuplje) in vedno je imel prijavljeno stalno prebivališče v tej volilni enoti. V letih 2004 in 2008 je kandidiral tudi, v za stranko slabem, 8. volilnem okraju 4. volilne enote.

- Stranka je povečala število mandatov na 29 v letu 2004, ko je bila tudi največja v parlamentu. Leta 2008 so v primerjavi z letom 2004 izgubili en mandat (28) in sicer v 1. volilni enoti. Prav tako so izgubili en mandat v 3. volilni enoti, enega pa pridobili v 8. volilni enoti.
- Za stranko SDS so, s po tremi zaporednimi izvolitvami, najuspešnejši naslednji volilni okraji: Kranj III (enkrat Franc Čebulj in dvakrat Branko Grims), Ajdovščina (enkrat Mihael Brejc in dvakrat Eva Irgl), Vrhnika (trikrat zaporedoma France Cukjati), Ljubljana Vič Rudnik I (enkrat Janez Cimperman in dvakrat Alenka Jeraj), Ribnica (trikrat zaporedoma Jožef Tanko), Grosuplje (trikrat zaporedoma Janez Janša), Mozirje (dvakrat Bogomir Zamernik in enkrat Iztok Podkrižnik), Brežice (trikrat zaporedoma Andrej Vizjak), Slovenska Bistrica (trikrat zaporedoma Jožef Jerovšek), Slovenske Konjice (trikrat zaporedoma Rudolf Petan) in Ptuj I (trikrat zaporedoma Franc Pukšič).
- S po dvema zaporednima izvolitvama sledijo: Škofja Loka I (dvakrat Milenko Zihertl), Škofja Loka II (enkrat Bojan Starman in enkrat Milan Čadež), Tolmin (dvakrat Danijel Krivec), Domžale I (dvakrat Robert Hrovat), Ravne na Koroškem (dvakrat Miro Petek), Pesnica (dvakrat Marjan Pojbič) in Ptuj III (dvakrat Branko Marinčič).
- Opaziti pa je tudi, da je stranka SDS leta 2008 kandidirala tudi vse aktualne ministre iz svojih vrst. Enako je stranka SDS kandidirala tudi poslanko Evropskega parlamenta, Romano Jordan Cizelj. Razen Andreja Vizjaka in predsednika vlade Janeza Janše, ni bil izvoljen nihče drug izmed ministrov, ki so kandidirali. Je pa opaziti, da so večino le-teh kandidirali v »podpovprečne« okraje (v tiste, ki so na preteklih volitvah dobili manjši delež glasov, kot pa je stranka SDS dobila v celotni volilni enoti).

7 Sklep

V diplomskem delu smo preverjali dve hipotezi. Prvo (H1): *»Predsedniki političnih strank kandidirajo v volilnih okrajih, ki jim glede na rezultat političnih strank na preteklih volitvah, predstavljajo večjo možnost izvolitve.«*, smo kontrolirali z naslednjima podhipotezama: *»Predsedniki političnih strank kandidirajo v volilnih enotah, kjer imajo prijavljeno stalno prebivališče.«* in *»Predsedniki, ki so že (bili) poslanci, kandidirajo v volilnih okrajih, na katerih so v preteklosti že osvojili poslanski mandat.«* Preverjali pa smo tudi drugo hipotezo (H2) *»Poslanci, ki znova kandidirajo, kandidirajo v volilnih okrajih, na katerih so v preteklosti že osvojili poslanski mandat.«*

Z omenjenima hipotezama smo želeli analizirati značilnosti kandidiranja vidnih predstavnikov političnih strank, torej predsednika stranke in poslance. Analizirali smo obdobje treh volitev (2000, 2004 in 2008), pri katerih so bila pravila razdeljevanja mandatov enaka. Za analizo smo si izbrali stranke, ki so sodelovale na vseh volitvah in ki niso imele vidnejših notranjih razkolov. Tako smo analizirali stranke DESUS, SDS, SLS, SD in SNS. Čeprav so slednjo proti koncu mandata 2004–2008 zapustili kar trije vidni predstavniki stranke, smo jo vseeno analizirali, saj nas je zanimalo, ali bo izstop pustil posledice in kdo bo zapolnil njihova mesta na kandidatnih listah. Iz analize pa so tako izpadle stranke Zares in SMS, ki nista nastopili na vseh treh volitvah ter LDS zaradi notranjega razkola.

Hipotezi smo preverjali tako, da smo opravili analizo kandidatov, enot in okrajev njihovega kandidiranja ter prijavljenih stalnih prebivališč.

V primeru predsednikov strank lahko prvo hipotezo (H1) z rahlim pridržkom potrdimo. Predsedniki strank sicer res kandidirajo v volilnih okrajih, kjer imajo potencialno največjo možnost izvolitve, vendar v primeru dveh »manjših«

strank – DESUS in SNS – sedanja predsednika nista kandidirala tam, kjer imata prijavljeno stalno prebivališče. Je pa bil v obeh primerih, upošteva je pretekli rezultat stranke, izbrani okraj najboljši možni okraj za kandidaturo.

V primeru poslancev pa lahko skoraj v celoti potrdimo drugo hipotezo (H2), da poslanci kandidirajo v volilnih okrajih, v katerih so v preteklosti že osvojili mandat. Izjema je poslanka Silva Črnugelj (SD), ki je kandidirala v treh različnih volilnih okrajih, od tega dvakrat uspešno. Prvič, leta 2000, je bila neposredno izvoljena, drugič, leta 2008, pa je po nastopu ministrske funkcije zamenjala Igorja Lukšiča. Leta 2004 je stranka SD v »njen« volilni okraj (Ljubljana Šiška II) kandidirala glavnega tajnika stranke (Dušan Kumer), ki je mandat tudi osvojil in bil v »prevzetem« volilnem okraju ponovno izvoljen leta 2008.

Tekom analize pa so se pokazali tudi drugi zanimivi rezultati, ki bi bili lahko služili izhodiščem nadaljnjih raziskav:

Kandidiranje v dveh okrajih. Vsaj v primeru stranke SNS leta 2004 bi lahko govorili o »strankarski podhranjenosti« zaradi premajhne ponudbe kandidatov. Po našem mnenju predstavlja težavo tudi dejstvo, da ni povsem jasno, kateri volilni okraj zastopa izvoljen poslanec. Nekonsistentnost se pokaže celo na uradni spletni strani Državnega zbora, ko so nekateri poslanci, ki so kandidirali v dveh okrajih, predstavljeni različno. V primeru enih se upošteva okraj, ki je dobil večji delež, v primeru drugih pa tisti okraj, ki je dobil manjši delež.

Stalno prebivališče. Čeprav stalno prebivališče ni pogoj kandidiranja v volilnem okraju, pa bi lahko rekli, da pri tem prihaja do manipulacij. Videli smo, da so bili domači poslanci večkrat izvoljeni kot tisti s stalnim prebivališčem drugje. Vendar se, vsaj v primeru Ljubljane, ko mesto preseka povsem druga volilna enota, to lahko strateško izkorišča. Tako opazimo, da večje število pomembnih kandidatov, ki so bili npr. v predvolilni kampanji močno

izpostavljeni kot potencialni ministri ali drugi pomembni odločevalci, kandidira v povsem drugi volilni enoti, kot kjer imajo prijavljeno stalno prebivališče.

Hipoteza, ki govori o prijavljenem stalnem prebivališču v volilni enoti, pa se je izkazala za pomanjkljivo. Bolj primerna bi bila takšna, ki bi govorila o volilnih okrajih. Ničkolikokrat se je namreč izkazalo, da imajo pomembni kandidati strank res prijavljeno prebivališče v isti volilni enoti, vendar kandidirajo v povsem drugem volilnem okraju, saj jim le-to, glede na pretekle rezultate stranke, predstavlja boljše možnosti izvolitve. Takšen primer je bivši državni sekretar Aleksander Zorn, ki prebiva v Ljubljani, izvoljen pa je bil v Litiji.

Volilni okraji in volilne enote. Po našem mnenju je potrebno volilni sistem popraviti. Najelegantnejša rešitev, čeprav težka, ker potrebuje 2/3 podporo v Državnem Zboru, bi bila vpeljava preferenčnega glasovanja v sedanje volilne enote, kot je že bilo predlagano (in zavrnjeno) leta 2003. Sistem kot ga poznamo sedaj, se ni bistveno spremenil v zadnjih 20 letih. Je pa o tem nujno potrebno razmisliti in k temu tudi pristopiti. Naša ugotovitev je, da obstajajo volilni okraji, ki so »podhranjeni« in nikoli v preteklosti niso imeli svojega predstavnika. Takih okrajev je trenutno 15 od skupno 88. Na drugi strani pa imamo štiri volilne okraje, ki so, skozi preučevano obdobje, imeli že 5 mandatov (različnih) strank. Vendar ob takih zaključkih ne smemo pozabiti, da nismo analizirali vseh strank.

Razdelitev mandatov – odločilen vpliv volivcev. Tu se je situacija zelo popravila po ukinitvi nacionalnih list. K večji proporcionalnosti je nekaj dodal tudi Droopov količnik, vendar smo v analizi naleteli na zanimivost, ki gre sicer precej z roko v roki z volilnimi okraji. V primeru volitev 2008, je stranki SLS pripadel mandat šele v tretji (po vrsti) volilni enoti, ker je bilo v prvih dveh že razdeljeno vseh 11 mandatov. Zadeva ni sporna toliko z vidika proporcionalnosti, vendar naj bi imeli volivci, po 80. členu Ustave, odločilen

vpliv za dodelitev mandatov kandidatom, kar pa v omenjenem primeru dobro pokaže, da ni res.

Izpostaviti gre še nekdanje nacionalne liste, ki so po volitvah leta 1992 pripeljale do tega, da je bilo iz volilne enote 3 (Ljubljana Center) izvoljenih kar 16 poslancev, iz volilne enote 8 (Ptuj) pa le 7 (Toplak 2000, 102). Nič bolje pa ni (bilo) z volilnimi okraji – 8. okraj 3. volilne enote leta 1992 je bil zastopan s štirimi poslanci, medtem ko veliko okrajev ostane brez predstavnika (Toplak 2000, 102). Ena izmed ugotovitev v našem delu je, da kljub spremembi sistema razdelitve mandatov (ukinitev nacionalnih list, sprememba količnika itd.) še vedno prihaja do takih nesorazmerij. Trenutno imamo izvoljene predstavnike v 54 volilnih okrajih (od 88), v dveh celo po 4 poslance – Ljubljana Šiška III in Maribor VII. Kar 34 okrajev je brez svojega predstavnika (Državni zbor).

Vprašanje, ki se pri tem poraja je, kako so se na to odzvale politične stranke. So prilagodile svoje strategije in imajo še vedno veliko moč odločanja o tem, kdo bo dejansko izvoljen?

Strankarska politika. Tekom analize smo ugotovili, da je bilo najlažje preučevati stranko SDS, ki je dvakrat zaporedoma osvojila približno isto število mandatov (28 in 29), saj so se zato bolje videli določeni premiki znotraj kandidatur. Čeprav to ni bila tema preučevanja, bi bilo v prihodnje zanimivo analizirati tudi to, ker bi se pokazala notranja strankarska politika. V primeru stranke SNS je bilo ugotovljeno, da so bila mesta, ki so nekoč stranki prinašala mandate na volitvah, zasedena s kandidati, ki so za stranko v preteklosti že kaj storili, tj. so prehodili že neko pot, ki se bo verjetno v prihodnosti razvila v ustaljeno pot, ko jo poznamo iz starejših demokracij (Norris v Krašovec 2003).

Vlečni konji. Stranke so skozi obdobje spoznavale, da potrebujejo tudi nekakšne »vlečne konje«, ki ji bodo prinesli dodatne glasove, čeprav ne bodo nujno izvoljeni. Še najboljši primer tega je stranka SDS, katere predsednik je

leta 2004 pričel kandidirati tudi v dodatnem, za stranko slabem, volilnem okraju. Enako taktiko so vpeljali leta 2008, ko so večino svojih ministrov (pa tudi Evropskih poslancev) kandidirali v za stranko zelo slabih okrajih, ponavadi celo v dveh. Iz analize je razvidno, da to ne more biti naključno. Pri ostalih strankah, tega fenomena še ni (toliko) zaznati.

Število poslancev. Taktika postavljanja kandidatov v bolj izvoljive volilne okraje je povsem drugačna pri strankah, ki imajo manjše število poslancev. V primeru dveh takih strank, SNS in DESUS, se jasno vidi, da je strankama pomembno, da v parlament pride predsednik stranke kot ključna figura. Zanimivo pri obeh pa je to, da je stranka SNS pri tem bila vedno uspešna, stranka DESUS pa po drugi strani vedno neuspešna. Kljub temu pa sta obe stranki vedno prišli v parlament.

Napačna uporaba Droopovega količnika. S spremembo Ustave leta 2000 se je dodatno opredelil način razdelitve mandatov, ki med drugim pravi, da se pri delitvi mandatov po 90. členu zakona uporabi Droopov količnik (Državni zbor). Droopov količnik predstavlja kvoto, ki jo dobimo tako, da vse glasove delimo s številom mandatov (sedežev), ki jih je treba v volilni enoti razdeliti +1 (+1) oziroma matematično: $[\text{vsi glasovi} : (\text{število sedežev} + 1)] + 1$ (Krašovec 2007, 77).

Zakon o volitvah v državni zbor pa po drugi strani v 90. členu pravi: »Število mandatov, ki jih dobi posamezna lista, se ugotovi s količnikom, ki se izračuna tako, da se skupno število glasov, oddanih za vse liste kandidatov v volilni enoti, deli s številom poslancev, ki se volijo v volilni enoti, povečanim za ena, kar se zaokroži na celo število navzgor. S tem količnikom se deli število glasov za listo. Listi pripada toliko mandatov, kolikokrat je količnik vsebovan v številu glasov za listo.« (ZVDZ). Bistvena razlika je v tem, da v pravem Droopovem količniku na koncu prištejemo 1, pri »Droopovem« količniku iz ZVDZ-ja pa rezultat zgolj zaokrožimo na celo število navzgor.

Če sedaj primerjamo ustavo in zakon z definicijo Droopovega količnika (kvote) vidimo, da lahko napačen zapis v zakonu pripelje do napačnega rezultata.

Primer: razdeliti je potrebno 12 mandatov, oddanih glasov pa je 130 000.

- Droopov količnik (ustava): $(130\ 000/[12+1])+1 = 10\ 000 + 1 = 10\ 001$
- »Droopov« količnik (zakon): $(130\ 000/[12+1]) = 10\ 000$.

Vidimo lahko, da mora stranka v prvem primeru dobiti 10 001 glas, da osvoji mandat; v drugem pa 10 000 glasov, da osvoji mandat.

V diplomskem delu smo ugotovili, da obstaja napaka v zakonu, ki pa bi teoretično lahko vplivala tudi na rezultat volitev, kar ne gre zanemariti. Za nadaljnje preučevanje značilnosti kandidiranja smo podali kar nekaj predlogov, ki so lahko dobro izhodišče bodočim raziskavam. In nenazadnje smo diplomskem delu prikazali tudi, kdo in kje kandidira, da bi izpolnil tisto, kar je za stranko najpomembnejše – priti na oblast.

8 Literatura

Boh, Tomaž. 2002. Samopredstavitve strank in medstrankarska soočenja kot orodje političnega prepričevanja. V *Parlamentarne volitve 2000*, ur. Danica Fink-Hafner in Tomaž Boh, 95-115. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Brezovšek, Marjan, Miro Haček in Alenka Krašovec. 2004. *Lokalna demokracija I: Analiza lokalnih volitve 2002*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Državni zbor. 2007. *Poročilo o delu državnega zbora*. Ljubljana: Državni zbor.

Državni zbor. Dostopno prek www.dz-rs.si (1. julij 2010).

Desus 2010. Dostopno prek www.desus.si (1. julij 2010).

Ferfila, Bogomil in Polonca Kovač. 2000. *Javne politike in javna ekonomika*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Fink-Hafner, Danica. 2001. *Politične stranke*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

--- in Alenka Krašovec. 2000. *Dejavniki strankarske podpore kandidatkam na lokalni in nacionalni ravni političnega sistema*. Dostopno prek <http://dk.fdv.uni-lj.si/dr/dr34-35finkkrasovec.PDF> (1. julij 2010).

Grad, Franc. 2000. *Parlament in Vlada*. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.

--- 2004. *Volitve in volilni sistemi*. Ljubljana: Uradni list.

Grešovnik, Boža. 2002. *Ko veš kam greš*. Ljubljana: Apris.

Joželj, Melita. 2008. *Personalizacija parlamentarnih volitev v Sloveniji v letih 2004 in 2008*. Magistrsko delo. Ljubljana. Fakulteta za družbene vede.

Katz, Richard S. 2001. The problem of Candidate Selection and Models of Party Democracy. *Party Politics* 7(3): 277-296.

Katz, Richard S. in William J. Crotty. 2006. *Handbook of party politics*. London: Thousand Oaks.

Klingemann, Hans Dieter. 1999. Demokratični razvoj, volilni sistemi in volitve. *Teorija in praksa* (3), (maj/junij 1999): 481-494.

Krašovec, Alenka. 2000. *Moč v političnih strankah: Odnosi med parlamentarnimi in centralnimi deli političnih strank*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

--- 2003. Mehanizma vzpostavitve lojalnosti v slovenskih parlamentarnih strankah: selekcija kandidatov za parlamentarne volitve in vrsta poslanskega mandata. *Teorija in praksa* (40, 1/2003): 74-89.

--- 2007. *Volilne študije*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Lundell, Krister. 2004. Determinants of Candidate Selection: The Degree of Centralization in Comparative Perspective. *Party Politics* 10 (1): 25-47.

Matland, Richard E. in Kathleen A. Montgomery. 2003. *Women's access to political power in post-communist Europe*. Oxford: Oxford University Press.

Norris, Pippa. 1997. Introduction: Theories of Recruitment. V *Passages to Power: Legislative Recruitment in Advanced Democracies*, ur. Pippa Norris, 1-14. Cambridge: Cambridge University Press.

Petrin Katja in Urška Prusnik. 2002. *Popularni diskurz v političnem komuniciranju*. Magistrsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

- Rahat, Gideon in Reuven Hazan Y. 2001. Candidate Selection Method: An Analytical Framework. *Party Politics*, 7 (3): 297–322.
- Rose, Richard. 2000. *International encyclopedia of elections*. London: Macmillan.
- Siavelis, Peter M. in Scott Morgenstern. 2008. *Pathways to power: Political recruitment and candidate selection in Latin America*. Pennsylvania: The Pennsylvania State University.
- Šinkovec, Matjaž in Božidar Novak. 1990. *Kako zmagati na volitvah*. Ljubljana: ČKZ.
- Toplak, Jurij. 2000. *Volilni sistem in oblikovanje volilnih enot*. Ljubljana: Nova revija.
- Toš, Niko in skupina. *Slovensko javno mnenje 2003/2*. 2004. Mednarodna raziskava o družini in narodni identiteti in Stališča o lokalni demokraciji. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, Center za raziskovanje javnega mnenja in množičnih komunikacij.
- 2007. *Odnos do politike, političnih strank in politikov*. SJM Poročila, delovna verzija. Dostopno prek: http://www.cjm.si/sites/cjm.si/files/file/e-dokumenti/odnos_do_politike_politichnih_strank_in_politikov.pdf (1. julij 2010).
- Volitve poslancev v Državni zbor 2000*. 2000. Dostopno prek: <http://www.dvk.gov.si/volitve/dz2000/> (1. julij 2010).
- Volitve v Državni zbor Republike Slovenije 2004*. 2004. Dostopno prek: <http://volitve.gov.si/dz2004/index.htm> (1. julij 2010).

Volitve v Državni zbor 2008. 2008. Dostopno prek:
<http://volitve.gov.si/dz2008/index.html> (1. julij 2010).

Vreg, France. 2000. *Politično komuniciranje in prepričevanje*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

--- 2004. *Politični marketing in demokracija: politične kampanje, komunikacijska strategija, politični tržni prostor, izvajanje političnih kampanj, volilna propaganda, globalizacija, elektronska demokracija*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Zakon o volitvah v državni zbor (uradno prečiščeno besedilo) (ZVDZ-UPB1).
Ur.l. RS 109/2006 (23. oktober 2006).

Zakon o političnih strankah (uradno prečiščeno besedilo) (ZPoIS-UPB1)
Ur.l. RS 100/2005 (10. november 2005).

Zajc, Drago. 2002. Četrte demokratične volitve v Sloveniji in tretje volitve v Državni zbor Republike Slovenije leta 2000. V *Parlamentarne volitve 2000*, ur. Danica Fink-Hafner in Tomaž Boh, 71-95. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

--- 2004. *Razvoj parlamentarizma: funkcije sodobnih parlamentov*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.